له بڵاوكراوەكانی ماڵپەڕی بەهەشت

ئیسلام بەرنامەی ژیانە

(الإسلام منهاج الـحياة)

هەندێك ئامۆژگاری و ڕێنمایی گرنگ بۆ تێكڕای موسڵمانان وتاریكی ڕۆژی عەرەفە لە خۆی گرتووە كە لە مزگەوتی (نمرة)دا لە پانتایی عەرەفەدا پێشكەشكراوە لە لایەن زانای ڕێزدار:

عبد العزيز بن عبد الله آل الشيخ حفظه الله

(موفتی تێكڕای شانیشینی عەرەبستانی سعودیَ و سەرۆكی دەستەی گەورە زانایان)

وەرگێڕانی

محمد عبد الرحمن لطيف

وتارخوێنی مزگەوتی (شێخ إبراهيم) لە كەلار

چاپی سێیەم **١٤٣٨ ك**

ماڵپەری بەهەشت

ba8.org

ماڵپەڕێكی ئیسلامی زانستی پەروەردەیی یە و لەپێناو بڵاوكردنەوەی ئەو ئیسلامەیە كە سەلەفی صالح - پێغەمبەری خوا (صلى الله عليه وسلم) و هاوەڵانی (رضي الله عنهم) لەسەری بوون - وە سەر بە هیچ گروپ و لایەنێكی حیزبی نیە.

ماڵپەری بەهەشت

ئەو کتێب و بابەت و لێکۆڵینەوە شەرعیانە بڵاو دەکاتەوە کە دەبنە هۆی:

١. شارەزاکردنی موسوڵمانان و پەروەردەکردنیان لەسەر رێگا ڕاستەکەی ئیسلام، ئەمەش دەستەبەر دەبێ بە گەڕانەوە بۆ پەیڕەوە رەسەنەکەی ئیسلام،کە بریتی یە لە قورئان و سوننەت،بە تێگەشتنی پێشین وپێشەوایانی ئوممەت.

٢. پاک کردنەوەی بیروباوەڕ و ڕەوشتی موسوڵمانان، لە دیاردەکانی شیرک و کوفر و تاوان.

٣. پاڵاوتن و تەصفیەکردنی ئاینی ئیسلام لە بیدعە و بۆچونە داهێنراوەکان.

٤. وریا کردنەوەی موسوڵمانان لە شوێنەواری خراپی ڕیوایەتە لاواز و هەڵبەستراوەکان.

٥. پتەو کردنی برایەتی یەکی ڕاستەقینە لەسەر بناغە فراوانە جێگیرەکەی ئیسلام و نەهێشتن و کەمکردنەوەی دەمارگیری مەزهەبی و حیزبی.

ئامانجمان:

ئاشناکردنی کۆمەڵگایە لە ئیسلامی ڕەسەن و دروستکردنی تاك و کۆیەتی بۆ تێگەشتن لە سەرچاوەکانی کە بریتین لە قورئانی پیرۆز و سوننەتی صەحیح و ئاشکراکردنی ئەو شتانەی کە نامۆن بە ئیسلام و خراونەتە نێویەوە بە چەندین دەستەواژەی دەنگ و ڕەنگ و نوسراوی لە بوارەکانی بیروباوەڕ و ڕەوشت و ئاکار و پەروەردە و زانست و پزیشکی و گەشەی کۆمەڵایەتی.

خودایە داوات لێ دەکەین دامەزراومان بکەیت ، وتەوفیقمان بدەیت بۆ هەر کار وگوفتارێکی جوان وچاک بەو شێوەیەیی کەخۆت لێی ڕازیت.

ستافی ماڵپەڕی بەهەشت

بسم الله الرحمن الرحيم

* پێشەکی وەرگێڕ:

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ، وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ ، وَصَلَّى اللهُ وَسَلَّمَ عَلَى عَبْدِهِ وَرَسُوْلِهِ نَبِيِّنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَأَصْحَابِهِ أَجْمَعِيْنَ.

أَمَّا بَعْدُ:

خوێنەری بەڕێز : ئەم کتێبەی بەردەستت لە بنەڕەتدا بریتی بووە لە (وتاری ڕۆژی عەرەفەی ساڵی (١٤٣٢) کۆچی کە لە حەجی ئەو ساڵەدا لە ناو مزگەوتی (نەمیرە)دا لە لایەن زانای ڕێزدار (عبد العزيز بن عبد الله آل الشيخ) (**موفتی تێکڕای شانیشینی عەرەبستانی سعودیّ و سەرۆکی دەستەی گەورە زانایان**)ەوە پێشکەشکراوە و دواتر نووسراوەتەوە و بە ناونیشانی (**الإسلامُ مِنهاجُ الحياة**) لە لایەن (وەزارەتی ئەوقاف و بانگەواز و ڕێنمایی / وەکیلی وەزارەت بۆ کاروباری مزگەوتەکان و بانگەواز و ڕێنمایی)ـەوە لە چاپدراوە .

ئێمەیش لەبەر زۆر گرنگی و پڕ سوودی بابەتەکە بە پێویستمان زانی وەریبگێڕینە سەر زمانی کوردی شیرین .

جێی ئاماژە پێکردنە : سوپاس بۆ خوای گەورە لە پاش تێپەڕبوونی ساڵێك بەسەر ئەم وتارەدا لە حەجی ساڵی (١٤٣٣)دا گەیشتمە خزمەتی ئەم زانا زۆر گەورە و بەڕێزە و لە شوێنی حەوانەی تایبەتی خۆی بەرامبەر و نزیك لە (مزگەوتی زانا و پێشەوای پایەدار عبد العزیز بن باز رحمه الله) بۆ ماوەی زیاتر لە نیو سەعات لەگەڵیدا دانیشتم و زۆر ڕێزی لێگرتم و پێشوازییەکی گەرمی لێکردم و بە بایەخەوە گوێی لێدەگرتم و پرسیاری بارودۆخی موسڵمانان و بانگەوازی ئیسلامەتی لە کوردستاندا لێکردم و زۆر دوعای خێری بۆ خەڵکی کوردستان کرد و ئامۆژگاری کردم بە خزمەت کردنی ئیسلام و موسڵمانان و گرنگی و بایەخدان بە زانستی شەرعی و گەیاندنی بە موسڵمانان .

هەروەها (لە سەرەتای مانگی حاجییانی ئەو ساڵە تاوەکو ڕۆژی هەشتەمی و چەند ڕۆژێ دوای تەواوبوونی حەج)ی ئەو ساڵەیش ئامادەی تێکڕای وتە و وەڵامدانەوەی بەڕێزیان بۆ ئەو پرسیارانەی کە ئاراستەیان دەکرا بووم ، ئەمەیش لە شاری مەککەی پیرۆز لە ناو (مزگەوتی زانا و پێشەوای پایەدار عبد العزیز بن باز رحمه الله) لە پێش و پاش پێنج نوێژە فەرزەکان .

داواکـارم لـە خـوای گـەورە ئـەو حەجـەی لـێ‌قەبوڵ کـردبین ، وە بـەم کتێبەیش سوود بگەیەنێت بە موسـڵمانان و لیمـانی قـەبوڵ بکـات ، بەڕاسـتی خوا بەخشندە و میهرەبانە .

وَصَلَّى اللَّهُ وَسَلَّمَ عَلَى نَبِيِّنَا مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَصَحْبِهِ

❋❋❋

بسم الله الرحمن الرحيم

* ئامۆژگاری بە تەقوا:

إِنَّ الْحَمْدَ للهِ نَحْمَدُهُ وَنَسْتَعِيْنُهُ وَنَسْتَغْفِرُهُ وَنَتُوبُ إِلَيْهِ ، وَنَعُوْذُ بِاللهِ مِن شُرُوْرِ أَنْفُسِنَا وَمِنْ سَيِّئَاتِ أَعْمَالِنَا ، مَنْ يَهْدِهِ اللهُ فَلا مُضِلَّ لَهُ وَمَنْ يُضْلِلْ فَلا هَادِيَ لَهُ.

وَأَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيْكَ لَهُ ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدَاً عَبْدُهُ وَرَسُوْلُهُ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ وَسَلَّمَ تَسْلِمَاً كَثِيراً إِلَى يَوْمِ الدِّيْنِ.

أَمَّا بَعْدُ:

ئەی خەڵکینە :

لە خوای گەورە بترسن ترسانێکی ڕاستەقینە ، وە ئاگاتان لە چاودێری خوا بێت بۆتان لە کاتی نهێنی و چپەیشدا ، بۆ ئەوەی چاکە و خێرتان دەست بکەوێت لە دونیادا و سەرکەوتن و سەرفرازیش لە دواڕۆژدا .

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِۦ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُم مُّسۡلِمُونَ ١٠٢﴾ [آل عمران].

واتە : ئەی ئەو کەسانەی کە باوەڕدارن لە خوا بترسن ترسانێکی ڕاستەقینە کە حەق و مافی تەقوای تێدا بە دی بێت ، وە نەشمرن ئیللا بە موسڵمانی نەبێت .

* ئامانج لە ناردنی پێغەمبەر (مُحَمَّد ﷺ) :

خوای گەورە پێغەمبەر (مُحَمَّد ﷺ)ی ناردووە بە ڕێنمایی و دینی حەق [واتە : بە زانستی بەسوود و کردەوەی چاکە] مژدەدەر و ورياكەرەوەيە بە پەيامێکی گشتی بۆ هەموو بونەوەر ، بۆ ئەوەی خەڵکی لە تاریکاییەکانی بێباوەڕی و گومڕاییەوە دەربهێنێت بۆ ڕووناکی یەکخواپەرستی و ئیمان و باوەڕ ، وە لە تاریکاییەکانی نەفامی و نەزانیەوە بۆ ڕووناکی زانست و هۆشمەندی و ژیری ، وە لە پەرستنی نەفسەکان و شەیتانەوە بۆ پەرستنی خوای دەسەڵاتداری پاداشتدەرەوە ، وە لە ئارەزووە ئاژەڵیەکانەوە بۆ ڕەوشتە بەرزە ئیسلامیەکان ، وە لە وابەستەبوون بەماڵی دونیای کۆتایی پێهاتووەوە بۆ وابەستەبوون بە ماڵی دواڕۆژی هەتاهەتایی و پڕ نازونیعمەت لە ناو باخە بەرزەکانی بەهەشتدا .

* ئیسلام بەرنامەی ژیانە بۆ مرۆڤەکان :

موسڵمانان :

بەڕاستی خوای گەورە ئاینی ئیسلامی داناوە بۆ ئەوەی ببێت بە بەرنامەی ژیانی مرۆڤایەتی کە بە پێی دەقاودەقی بڕیار و ڕێنماییەکانیەوە ژیانیان بەڕێوە ببەن ، چونکە هیچ بوارێك نییە لە بوارەکانی ژیانی دونیا ئیللا ئاینی ئیسلام بڕیار و ڕوونکردنەوەی تێدا هەیە لە بارەیەوە ، بۆ ئەوەی بەندەکان ئەو ئامانج و مەبەستەی کە بۆی دروستکراون بەجێبێنن ، خوای گەورە فەرموویەتی : ﴿ وَمَا خَلَقْتُ ٱلْجِنَّ وَٱلْإِنسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ ﴿٥٦﴾ ﴾ [الذاريات] .

واتە : من جنۆکە و مرۆڤم دروست نەکردووە ئیللا بۆ ئەوە نەبێت کە بە تەنها من بپەرستن .

وە بۆ ئەوەی تێکڕای ژیانیان ڕێك و ڕاست و دامەزراو بێت بە ڕوخسار و شێوەی ئیسلام لە بوارەکانی عەقیدە و بیروباوەڕ و پەرستن و هەڵسوکەوت و باری کەسێتی و مامەڵە و ئەخلاق و ڕەوشت و سیاسەت و فێرکردن و جگە لەوانەش ، خوای گەورە فەرموویەتی : ﴿ قُلْ إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ

وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ ٱلْعَٰلَمِينَ ﴿١٦٢﴾ لَا شَرِيكَ لَهُۥ ۖ وَبِذَٰلِكَ أُمِرْتُ وَأَنَا۠ أَوَّلُ ٱلْمُسْلِمِينَ ﴿١٦٣﴾ ﴾
[الأنعام].

واتە : ئەی پێغەمبەر (ﷺ) بە خەڵکی بڵێ : بەڕاستی نوێژ و حەیوان سەربڕین و ژیان و مردنم هەمووی بۆ خوای پەروەردگاری هەموو جیهانیانە ، هیچ شەریکی نییە و بەوەیش فەرمانم پێکراوە و بڕیاریش دەدەم کەوا من یەکەم کەس بم ملکەچی فەرمانەکانی خوا ببم .

وە ئاینی ئیسلام ئەم بەرنامەیەی داڕشتووە و وێناکردووە بە گەورەترین روونکردنەوە و ئاشکراترین دەستەواژە ، هەر بۆیە بەڵگەکانی جێگیرکردووە و دروشمەکانی ڕوونکردووەتەوە و بنەماکانیی جێگیر کردووە بە بێ چەواشەبوون و ئاڵۆزی ، خوای گەورە فەرموویەتی : ﴿ كِتَٰبٌ أَنزَلْنَٰهُ إِلَيْكَ مُبَٰرَكٌ لِّيَدَّبَّرُوٓا۟ ءَايَٰتِهِۦ وَلِيَتَذَكَّرَ أُو۟لُوا۟ ٱلْأَلْبَٰبِ ﴿٢٩﴾ ﴾ [ص].

واتە : ئەم قورئانە کتێبێکی پڕ خێر و بەرەکەتە دامانبەزاندووە بۆ تۆ بۆ ئەوەی شوێنکەوتووانت تێڕامان و تێفکرانی ئایەتاکانی بکەن و بۆ ئەوەی خاوەن دڵ و ژیرییەکان پەندی لێوەربگرن .

هەروەها فەرموویەتی : ﴿مَّا فَرَّطْنَا فِي ٱلْكِتَٰبِ مِن شَيْءٍ ۚ ﴿٣٨﴾﴾ [الأنعام].[1]

واتە : ئێمە لەم كتێبەدا كەمتەرخەمیمان نەكردووە و هیچ شتێكمان بەجێنەهێشتووە تۆمار نەكرابێت .

هەروەها فەرموویەتی : ﴿وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ ٱلْكِتَٰبَ تِبْيَٰنًا لِّكُلِّ شَيْءٍ ﴿٨٩﴾﴾ [النحل].

---

(١) تێبینی : هەندێك لە زانایان دەڵێن : مەبەست بە وشەی (ٱلْكِتَٰبِ) لەم ئایەتدا بریتییە لە (**القرآن**) ، وە هەندێكی تریشیان دەڵێن : مەبەست پێی بریتییە لە (**اللوح المحفوظ**) نەك (**القرآن**) .

قال الشوكاني : (**قوله** : ﴿مَّا فَرَّطْنَا فِي ٱلْكِتَٰبِ مِن شَيْءٍ ۚ﴾ أي : ما أغفلنا عنه ولا ضيعنا فيه من شيء ، **والمراد بالكتاب** : **اللوح المحفوظ** ، فإن الله أثبت فيه جميع الحوادث ، وقيل : **إن المراد به القرآن ، أي ما تركنا في القرآن من شيء من أمر الدين إما تفصيلاً أو إجمالاً** ، ومثله قوله تعالى : ﴿وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ ٱلْكِتَٰبَ تِبْيَٰنًا لِّكُلِّ شَيْءٍ ﴿٨٩﴾﴾ [النحل] ، ... وأخرج ابن جرير وابن المنذر عن ابن عباس : ﴿مَّا فَرَّطْنَا فِي ٱلْكِتَٰبِ مِن شَيْءٍ ۚ﴾ يعني : ما تركنا شيئاً إلَّا **وقد كتبناه في أم الكتاب**) [فتح القدير : (٢ / ١٤٣) وانظر : تفسير الطبري والبغوي والسعدي] .

وقد قال الشيخ ابن العثمين رحمه الله : (أيها الإخوة : إن بعض الناس يفسر قول الله تعالى : ﴿مَّا فَرَّطْنَا فِي ٱلْكِتَٰبِ مِن شَيْءٍ ۚ﴾ على أن الكتاب : القرآن ! **والصواب** : **أن المراد بالكتاب هنا اللوح المحفوظ** ، وأما القرآن فإن الله تعالى وصفه بأبلغ من النفي وهو قوله : ﴿وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ ٱلْكِتَٰبَ تِبْيَٰنًا لِّكُلِّ شَيْءٍ﴾) [الإبداع في بيان كمال الشرع وخطر الابتداع ص : (٧ - ٨)].

واتە : ئێمە قورئانمان دابەزاندووەتە سەر تۆ کە ڕوونکردنەوەی هەموو شتەکانی تێدایە .

واتە : ئاینی ئیسلام هەموو بوارەکانی ژیانی تێدا باسکراوە و ڕوونکردنەوەی لەسەرداوە و هیچ شتێك نیە باسی نەکردبێت .

* بنەماكانی بیروباوەڕی ئیسلامەتی :

ئاینی ئیسلام بنەماکانی بیروباوەڕی ڕوونکردووەتەوە بۆ موسڵمانان لە **باوەڕبوون بە خوا و پاك كردنەوەی یەكخواپەرستی بۆی** ، وە ئەنجامدانی هەموو پەرستنەکان بۆ خوای گەورە و ئەم پەرستنە هیچ کەسێك شایستەی نیە جگە لە خوای گەورە نە فریشتەیەکی نزیك لە خوا و نە هەواڵپێدراوێکی نێردراویش .

وە ڕاستێتی و حەقیقەتی یەکتاکردنەوەی خوا بە ناو و سیفەتەکانی بۆیان ڕوونکردووەتەوە بەوەی کەوا ناو و سیفەتەکان بۆ خوای گەورە بسەڵمێنن بەو شێوازەی کە شایستەیەتی ، سەلماندنێکی بێ نموونە بۆ هێنانەوە ، وە پاکڕاگرتنێکی بێ پەکخستن (إثباتٌ بلا تمثيل ، وتنزيهٌ بلا تعطيل) ، خوای گەورە فەرموویەتی : ﴿لَيْسَ كَمِثْلِهِۦ شَىْءٌ ۖ وَهُوَ ٱلسَّمِيعُ ٱلْبَصِيرُ ۝١١﴾ [الشورى].

واتە : هیچ شتێك وەكو خوا نیيە و خوایش بیسەر و بینەرە .

وە **باوەڕبوون بە فریشتە نزیكەكان لە خوا** و پاك و بێگەردیان لە هەموو ئەو كەموكوڕییانەی كە بەسەر مرۆڤەكاندا دێن بۆ روونكردووەتەوە ، وە فریشتەكان بەندەی ڕێزلێگیراون ، وە ﴿لَّا يَعْصُونَ ٱللَّهَ مَآ أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ ﴿٦﴾﴾ [التحريم] واتە : فریشتەكان سەرپێچی خوا ناكەن لەوەی كە فەرمانیان پێدەكات و ئەوەیش ئەنجامدەدەن كە فەرمانیان پێدەكرێت ئەنجامی بدەن .

وە فریشتەكان : ﴿يُسَبِّحُونَ ٱلَّيْلَ وَٱلنَّهَارَ لَا يَفْتُرُونَ ﴿٢٠﴾﴾ [الأنبياء].

واتە : بە شەو و بە ڕۆژ بەردەوام تەسبیحاتی خوا دەكەن بە بێدابڕان .

وە **باوەڕبوون بە كتێبەكانی خوای گەورە** كە دایانیبەزاندووەتە سەر پێغەمبەرانی بۆ روونكردووەتەوە كە بریتین لە : زەبور و تەورات و ئینجیل و قورئان و پەڕاوەكانی ئیبراهیم ، بەڵام قورئانی پیرۆز لە هەموویان باشترە و گشتگیر ترە ، وە زاڵ و بڕیاردەرە بەسەر هەموویانەوە ، حەق و ڕاستی یەكلا دەكاتەوە و باتڵ و ناڕەوایش هەڵدەوەشێنێتەوە و پوچەڵی دەكاتەوە ،

خوای گەورە فەرموویەتی : ﴿ وَأَنزَلْنَآ إِلَيْكَ ٱلْكِتَٰبَ بِٱلْحَقِّ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ ٱلْكِتَٰبِ وَمُهَيْمِنًا عَلَيْهِ ﴿٤٨﴾ ﴾ [المائدة].

واتە : ئێمە قورئانمان دابەزاندووە بۆ تۆ بە حەق و ئەو کتێبانەی پێش خۆی بەڕاست دەخاتەوە و هەموو ئەو بەرژەوەندیانەشی تێدایە کەوا لە کتێبەکانی پێشوودا هەبووە و زاڵ و بڕیاردەریشە بەسەر هەموویاندا .

هەروەها **باوەڕبوون بە پێغەمبەرانی خوا** کە خوای گەورە هەڵیبژاردوون بۆ ڕێنمایی کردن و هیدایەتدانی مرۆڤایەتی ، باوەڕمان بە هەر هەموویان هەیە و جیاوازی ناکەین لە نێوانیان ، وە پێغەمبەران جیاوازن و لە فەزڵ و چاکێتیدا لە یەك ئاستدا نین ، بەڵام باشترینیان و سەروەریان و کۆتایی پێهێنەریان موحەممەدە (ﷺ) ، باوەڕبوون پێی باوەڕبوونە بە هەموو پێغەمبەران ، وە بێباوەڕبوون پێی بێباوەڕبوونە بە هەموو پێغەمبەران ، خوای گەورە فەرموویەتی : ﴿ ءَامَنَ ٱلرَّسُولُ بِمَآ أُنزِلَ إِلَيْهِ مِن رَّبِّهِۦ وَٱلْمُؤْمِنُونَ ۚ كُلٌّ ءَامَنَ بِٱللَّهِ وَمَلَٰٓئِكَتِهِۦ وَكُتُبِهِۦ وَرُسُلِهِۦ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِّن رُّسُلِهِۦ ۚ ﴿٢٨٥﴾ ﴾ [البقرة].

واتە : پێغەمبەری خوا باوەڕی هێنا بەوەی کە لە لایەن پەروەردگاریەوە دابەزیوەتە سەری و هەروەها ئیماندارانیش ، هەموویان باوەڕیان هێناوە بە خوا و فریشتەکانی و کتێبەکانی و پێغەمبەرانی و جیاوازی ناکەین لە نێوان هیچ یەکێك لە پێغەمبەرانی .

هەروەها **باوەڕبوون بە قەزا و قەدەری خوای گەورە** ، وە بەوەی کە هەر شتێك خوا بیەوێت ببێت دەبێت و ئەوەیش کە خوا نەیەوێت ببێت نابێت ، وە باوەڕبوون بەوەی کە هەر شتێك لەم بوونەوەرەدا روودات ئەوە بە پێی ویستی گەردوونی خوایە و گونجاوە لەگەڵ ئەوەیش کە لە (پەڕاوی پارێزراو / اللوح المحفوظ)دا تۆمارکراوە و هەر لە ئەزەلەوە بڕیاری لەسەر دراوە ، هیچ شتێك لەوە بەدەر نابێت نە لە رووداوەکانی گەردوون و نە لە هەڵسوکەوتەکانی مرۆڤیش .

وە باوەڕبوون بەوەیش کە خوای گەورە ویستی داوە بە بەندە کە بە ویستی خۆی ئەوە هەڵبژێرێت کە دەیەوێت ، جا ئەگەر خێر و چاکەی هەڵبژارد ئەوا پاداشتی خێری لەسەر دەدرێتەوە ، وە ئەگەر شەڕ و خراپەیشی هەڵبژارد ئەوا سزادەدرێت لەسەری ، خوای گەورە فەرموویەتی :

﴿ فَمَن يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُۥ ﴿٧﴾ وَمَن يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُۥ ﴿٨﴾ ﴾ [الزلزلة].

واتە : هەرکەسێك بە کێشی مێروولەیەکی بچوك خێر و چاکە بکات ئەوا لە قیامەتدا دەیبینێتەوە ﴿٧﴾ وە هەرکەسێك بە کێشی مێروولەیەکی بچوك شەڕ و خراپە بکات ئەوا لە قیامەتدا دەیبینێتەوە .

هەروەها فەرموویەتی : ﴿ قَدْ أَفْلَحَ مَن زَكَّىٰهَا ﴿٩﴾ وَقَدْ خَابَ مَن دَسَّىٰهَا ﴿١٠﴾ ﴾ [الشمس].

واتە : ئەو کەسەی کە ناخ و دەروون و نەفسی خۆی پاك دەکاتەوە لە ویستی خراپە و تاوان سەرفراز و سەرکەوتوو دەبێت ﴿٩﴾ وە ئەو کەسەیش کە دەیشارێتەوە لە خۆپاك و خاوێن کردنەوە و خۆی گومڕا دەکات ئەوا دۆڕاو و زەرەرمەند دەبێت .

وە عەبد باوەڕی بەوە هەبێت کە ژیانی بەردەوام نییە لەم دونیایەدا ، بەڵکو لێیەوە دەگوێزرێتەوە بۆ ناو گۆڕ ، دوای ئەوەیش یان خۆشگوزەرانییە یان سزا ، وە دوای ئەوەیش زیندووبوونەوە و

دەرچوونەدەرەوەیە لە گۆڕەکان ، وە وەرگرتنەوەی نامەی کردەوەکان و کێشانە کردنی کردەوەکان ، لەو کاتەدا ئیمانداران فەزڵی خوایان بەردەکەوێت لە ناو باخەکانی خۆشگوزەرانی بەهەشتدا ، وە کافر و بێباوەڕانیش سزای بە ئێش و ئازاریان بەردەکەوێت ، خوای گەورە فەرموویەتی : ﴿ وَأُزْلِفَتِ ٱلْجَنَّةُ لِلْمُتَّقِينَ ﴿٩٠﴾ وَبُرِّزَتِ ٱلْجَحِيمُ لِلْغَاوِينَ ﴿٩١﴾ ﴾ [الشعراء].

واتە : وە بەهەشت نزیك كراوەتەوە بۆ کەسانی لەخواترس و خۆپارێز لە تاوانەکان ﴿٩٠﴾ وە دۆزەخیش دەردەخرێت و بەرز دەکرێتەوە بۆ کەسانی گومڕا و سەرلێشێواو .

وە خوای گەورە ئەوەی بۆ بەندەکانی ڕوونکردووەتەوە کە پێی لە خوا نزیك دەبنەوە و پەیوەندیان پێیەوە بە هێز دەکات ، بۆیە چەندین جۆر پەرستنی بۆ داناون لە : نوێژ و زەکات و ڕۆژوو و حەج و زیکرەکان و جگە لەوانەیش ، بۆ ئەوەی بەندە پەیوەندی بەردەوام بێت بە خواوە ، بە مەبەستی ئەوەی دەروونێکی ئاسوودە و ژیانێکی پڕ خێر و خاوێن کردنەوەی نەفس و بەختەوەری دونیا و سەرکەوتن و ڕزگاربوونی دواڕۆژ بەدەست بێنێت .

* ئەو بنەمایانەی کە خێزانی لەسەر ڕادەوەستێت لە ئیسلامدا :

ئیسلام ئەو بنەمایانەی کە خێزانی لەسەر ڕادەوەستێت بۆ تێکڕای ئوممەتی ڕوونکردووەتەوە ، وە خێزان خانەی یەکەمە بۆ بنیاتنانی کۆمەڵگا ، وە بە یەکەوەگرێدانی نێوان ژن و مێردی ڕوونکردووەتەوە بە زەواجی شەرعی ، وە ئەو حەق و مافانەش کە بۆ هەر یەکێك لە ژن و مێرد هەیە و ئەو ئەرکانەیش کە لەسەریەتی ڕوونکردووەتەوە ، وە بانگیانی کردووە بۆ پەروەردەکردنی منداڵان لەسەر پەروەردەیەکی ئیمانی ، بۆ دەرهێنان و بەرهەمهێنانی نەوەیەکی صاڵح لە خوودی خۆیدا و بەسوودیش بێت بۆ ئوممەتەکەی ، کە تاکەکانی خشتی چاك بن بۆ بنیاتنانی کۆمەڵگایەکی چاك.

وە ئاینی ئیسلام حەق و مافی باوکانی لە چاکە کردن لەگەڵیاندا ڕوونکردووەتەوە ، خوای گەورە فەرموویەتی : ﴿وَٱعۡبُدُواْ ٱللَّهَ وَلَا تُشۡرِكُواْ بِهِۦ شَيۡـٔٗاۖ وَبِٱلۡوَٰلِدَيۡنِ إِحۡسَٰنٗا ٣٦﴾ [النساء].

واتە : بە تەنها خوا بپەرستن و هیچ شتێك مەکەن بە شەریکی و چاکە بکەن لەگەڵ هەردوو باوك و دایکدا .

هەروەها حەق و مافی منداڵانیش لە پەروەردەکردن و ڕێنمایی کردن ڕوونکردووەتەوە ، خوای گەورە فەرموویەتی :

﴿ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ قُوٓاْ أَنفُسَكُمۡ وَأَهۡلِيكُمۡ نَارٗا ﴿٦﴾ ﴾ [التحريم].

واتە : ئەی ئەو کەسانەی کە باوەڕتان هێناوە خۆتان و خێزان و کەسوکارتان بپارێزن لە ئاگری دۆزەخ .

هەروەها حەق و مافی خزمانیشی لە گەیاندنی پەیوەندی خزمایەتی و دۆستایەتی و خۆشەویستی ڕوونکردووەتەوە ، بۆ ئەوەی خێزان ببێتە خێزانێکی بە هێز و یەکگرتووی دوور لە لەیەکترازان و پەرتەوازە بوون .

* بنەماکانی پەیوەندییە کۆمەڵایەتیەکان لە ئیسلامدا :

ئەی موسڵمانان : هەروەها ئاینی ئیسلام بنەماکانی پەیوەندییە کۆمەڵایەتیەکانیشی ڕوونکردووەتەوە ، وە ئەمەیش لەسەر ئیمان و برایەتی ئیمانی بنیاتنراوە ، خوای گەورە فەرموویەتی : ﴿ إِنَّمَا ٱلۡمُؤۡمِنُونَ إِخۡوَةٞ ﴿١٠﴾ ﴾ [الحجرات].

واتە : تەنها ئیمانداران برای یەکن .

وە بانگی ئیماندارانیشی کردووە بۆ سەرخستنی یەکتر و یەکخستنی نێوانیان ، پێغەمبەری خوا (ﷺ) فەرموویەتی : ((مَثَلُ الْمُؤْمِنِينَ فِي تَوَادِّهِمْ وَتَرَاحُمِهِمْ وَتَعَاطُفِهِمْ مَثَلُ الْجَسَدِ إِذَا اشْتَكَى مِنْهُ عُضْوٌ تَدَاعَى لَهُ سَائِرُ الْجَسَدِ بِالسَّهَرِ وَالْحُمَّى))[1].

واتە : نموونەی ئیمانداران لە دۆستایەتی و بە بەزەیی بوون و خۆشەویستیان بۆ یەکتر وەك نموونەی لەشێك وایە ، ئەگەر ئەندامێکی ئێش و ئازاری هەبێت ئەوا هەموو ئەو لەشە لە پێناویدا بێ خەو دەبێت و تا دەیگرێت .

وە هانیشیداون بۆ ئەوەی کە هەر یەکێکیان کەرامەت و حورمەت و ڕێزی براکەی بپارێزێت ، وە خۆی بە دوور بگرێت لە سووکایەتی پێکردنی ، وە هەوڵی یارمەتیدانی بدات ، پێغەمبەری خوا (ﷺ) فەرموویەتی : ((الْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ ، لاَ يَظْلِمُهُ وَلاَ يُسْلِمُهُ ، وَمَنْ كَانَ فِي حَاجَةِ أَخِيهِ كَانَ اللَّهُ فِي حَاجَتِهِ ، وَمَنْ فَرَّجَ عَنْ مُسْلِمٍ كُرْبَةً فَرَّجَ اللَّهُ عَنْهُ كُرْبَةً مِنْ كُرُبَاتِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ)).[2]

---

[١] رواه مسلم في صحيحه : (٤ / ١٩٩٩) ح : (٢٥٨٥) .

[٢] رواه البخاري في صحيحه : (١ / ١١٢٦) ح : (٢٤٤١) ومسلم في صحيحه (٤ / ١٩٩٦) ح : (٢٥٨٠) .

واتە : موسڵمان برای موسڵمانە ، ستەمی لێ ناکات و نایفەوتێنێت و نایدات بە دەستی دوژمنەوە ، وە هەرکەسێك کار بۆ بە جێهێنانی پێویستی برایەکی بکات ئەوا خوا کار بۆ بە جێهێنانی پێویستیی دەکات ، وە هەرکەسێك نارەحەتیەك لەسەر موسڵمانێك لابەرێت و لە تەنگانەیەك دەری بکات ئەوا خوا یەکێك لە نارەحەتی و تەنگانەکانی ڕۆژی قیامەتی لەسەر لادەبات .

هەروەها بنەماکانی مامەڵە بازرگانی وماڵیەکانیشی ڕوونکردووەتەوە ، بەوەی کە گرێبەستە حەڵاڵ و حەرامەکانی بۆیان ڕوونکردووەتەوە ، وە کڕین و فرۆشتنی بۆ حەڵاڵ کردوون و ریبایشی لەسەر حەرام کردوون ، وە فەرمانیشی پێکردوون بە بەوەفابوون بە گرێبەستەکان و دانەوەی ئەمانەت ، خوای گەورە فەرموویەتی : ﴿ٱلَّذِينَ يَأْكُلُونَ ٱلرِّبَوٰاْ لَا يَقُومُونَ إِلَّا كَمَا يَقُومُ ٱلَّذِي يَتَخَبَّطُهُ ٱلشَّيْطَٰنُ مِنَ ٱلْمَسِّ ۚ ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوٓاْ إِنَّمَا ٱلْبَيْعُ مِثْلُ ٱلرِّبَوٰاْ ۗ وَأَحَلَّ ٱللَّهُ ٱلْبَيْعَ وَحَرَّمَ ٱلرِّبَوٰاْ ۚ فَمَن جَآءَهُۥ مَوْعِظَةٌ مِّن رَّبِّهِۦ فَٱنتَهَىٰ فَلَهُۥ مَا سَلَفَ وَأَمْرُهُۥٓ إِلَى ٱللَّهِ ۖ وَمَنْ عَادَ فَأُوْلَٰٓئِكَ أَصْحَٰبُ ٱلنَّارِ ۖ هُمْ فِيهَا خَٰلِدُونَ ﴿٢٧٥﴾﴾ [البقرة].

واتە : ئەوانەی کە ریبا دەخۆن لە ڕۆژی قیامەتدا هەڵناسنەوە ئیللا وەکو ئەو کەسە نەبێت کە شەیتان و جنۆکە تێکەڵی لەشی بووە و دەستی لێوەشاندووە ، ئەوەیش بە هۆی ئەوەوە کە وتویانە : "کڕین و فرۆشتن وەکو ریبایە" ، بەڵام خوا کڕین و فرۆشتنی حەڵاڵ کردووە و ریبایشی حەرام کردووە ، جا هەرکەسێك لە پەروەردگاریەوە ئامۆژگاری بۆ هات و وازی هێنا ئەوا ئەوەی پێشووی بۆ هەیە و دەرئەنجامیشی بۆ لای خوایە ، وە هەرکەسێکیش بگەڕێتەوە سەر ئەو تاوانە ئەوا ئەوانە لە خەڵکانی ئاگری دۆزەخن و بە هەتاهەتایی تێیدا دەمێننەوە .

وە فەرمانی پێکردوون بە ڕاستگۆیی لە کڕین و فرۆشتندا ، وە ڕێگری لێکردوون لە غەش کردن و شاردنەوەی عەیبە و کەموکوڕیەکان و فریودان و نەزانی بە شتەکان و هەڵخەڵەتاندن .

وە حەڵاڵ و حەرامی خواردەمەنی و خواردنەوەکانیشی بۆیان روونکردووەتەوە ، بەوەی کە شتە پاکەکانی بۆ حەڵاڵ کردوون بۆ ئەوەی بخۆن و بخۆنەوە بە بێ زیادەڕەووی و بەفیڕۆدان ، وە مردارۆبوو و گۆشتی بەراز و شتە سەرخۆشکەر و هۆشبەرەکان و هەموو ئەو شتانەیش کە هەڕەشەن بۆ تەندروستی مرۆڤ لەسەر حەرام کردوون .

وە ڕێنمایی کردوون بۆ ڕەوشتە پیرۆزەکان و داب و نەریتە باشەکان ، بۆیە فەرمانی پێکردوون بە ڕاستگۆیی و نیازپاکی و دڵسۆزی و چاکە کردن و دادوەری و چاوپۆشی لێکردن و پشوودرێژی و بەخشندەیی و سەخاوەیەتی ، وە ڕێگری لێکردوون لە ڕەوشت و خووە خراپ و زەمکراوەکان لە غەیبەت کردن و قسەهێنان و بردن و پێڕابواردن و گاڵتەپێکردن و گومانی خراپ بردن بە موسڵمانان .

وە کارە خراپ و بەدەکانی لەسەر حەرام کردوون بە بچوك و گەورەیانەوە ، هەروەها هەموو ئەوانەیش کە سەردەکێشن بۆی ، هەر بۆیە زینا و داوێن پیسی و ئەوەیش کە مرۆڤ نزیك دەکاتەوە لێی حەرام کردووە ، لە : بە تەنها مانەوەی پیاو لەگەڵ ئافرەتی بێگانە و نامەحرەمدا ، یان سەفەرکردنی ئافرەت بە بێ مەحرەم ، یان پەیوەندیەکی جنسی و ئارەزوو وورووژێنەر کە پێچەوانەی شەرع بێت ، هەروەها دزی کردن و کوشتن و دەستدرێژی و ستەم کردن لە خەڵك لە بوارەکانی خوێنیان و ماڵ و سامانیان و شەرەف و ناموسیان لەسەر حەرام کردوون ، خوای گەورە فەرموویەتی : ﴿ قُلْ إِنَّمَا حَرَّمَ رَبِّيَ ٱلْفَوَٰحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنَ ﴿٣٣﴾ ﴾ [الأعراف] .

واتە : ئەی پێغەمبەر بڵێ : بەڕاستی پەروەردگارم کارە خراپ و بەدەکانی حەرام کردووە ئەوەی کە دەرکەوتووە و ئاشکرایە و ئەوەشی کە نادیار و شاراوەیە .

وە سزا شەرعیەکانیشی بۆ داناون بۆ ئەوانەی کە ڕێگای تاوان دەگرنەبەر و سنورەکان دەبەزێنن و بە حەرامەکانەوە تێوەئەگلێن ، بۆ ئەوەی ئەو سزایانە ڕاچەڵەکێنەر بێت بۆ ئەوانەی کە دەکەونە ناو ئەو تاوانانەوە ، وە پەندیش بێت بۆ ئەوانەی کە تێیناکەون ، هەر بۆیە تۆڵەکردنەوەی بە کوشتن داناوە لەبەرامبەر کوشتنی بە ئەنقەستی دەستدرێژکارانە ، خوای گەورە فەرموویەتی : ﴿ وَلَكُمْ فِي ٱلْقِصَاصِ حَيَوٰةٌ يَٰٓأُو۟لِي ٱلْأَلْبَٰبِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿١٧٩﴾ ﴾ [البقرة].

واتە : لە تۆڵەکردنەوە بە کوشتنی کەسی بکوژ ژیانتانی پێپارێزراو دەبێت ئەی ئەو کەسانەی کە خاوەن دڵ و ژیرین بۆ ئەوەی لەخوابترسن و خۆپارێزی بکەن لە تاوان .

وە سزای زینا و داوێن پیسی دیاری کردووە بە ڕەجم کردن و بەردباران کردن بۆ کەسانی خێزانهێنەر و شووکردوو ، وە بە جەڵدە و شەلاق لێدان و شاربەدەر کردن بۆ کەسانی ژن نەهاوردوو و کچانی شوونەکردوو ، وە سزای

دیاری کراوی دزی کردن ، وە سزای دیاری کراوی تومەتبار کردنی کەسانی تر بە زیناکردن ، وە سزای دیاری کراوی مەشروب و مەی خواردنەوە ، وە سزای دیاری کراوی کەسانی دەرچوو لە موسڵمانان و دەسەڵاتداران ، وە سزای دیاری کراوی جەردە و ڕێگر و چەتە .

وە ڕێنمایی کردووە بۆ دادوەری و بە ویژدان بوون لە وەرگرتنەوەی حەق و مافەکان ، وە دانەوەی حەق و مافەکان بۆ خاوەنەکانیان ، وە ڕێگری کردووە لە ستەمکردن لە دادوەری و بڕیاردان و قەزاوەتی کردن و لادانەوە بە لای یەکێك لە خاوەن کێشەکان لەبەر خزمایەتی یان جگە لەوە ، خوای گەورە فەرموویەتی : ﴿ يَٰدَاوُۥدُ إِنَّا جَعَلْنَٰكَ خَلِيفَةً فِى ٱلْأَرْضِ فَٱحْكُم بَيْنَ ٱلنَّاسِ بِٱلْحَقِّ وَلَا تَتَّبِعِ ٱلْهَوَىٰ فَيُضِلَّكَ عَن سَبِيلِ ٱللَّهِ ۚ إِنَّ ٱلَّذِينَ يَضِلُّونَ عَن سَبِيلِ ٱللَّهِ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌۢ بِمَا نَسُوا۟ يَوْمَ ٱلْحِسَابِ ﴿٢٦﴾ ﴾ [ص].

واتە : ئەی داود ئێمە تۆمان نیشتەجێ کردووە لە زەویدا بۆیە لە نێوان خەڵکدا دادوەری بکە و بڕیار بدە بەوەی کە حەقە و شوێنی هەوا و ئارەزوو نەکەوێت چونکە ئەوە گومڕات دەکات لە ڕێگای خوا ، بەڕاستی ئەوانەی کە لە ڕێگای خوا لادەدەن و گومڕا دەبن سزایەکی توندیان بۆ هەیە بە هۆی ئەوەی کە ڕۆژی لێپرسینەوەیان لەبیرکردووە .

هــەروەها ئــاینی ئیســلام ئەوەیشــی روونکردووەتــەوە کــە بــەڕێوەبردن و سەرپەرشتی کردنی کاروباری وڵات لە نێـوان موسـڵمانانـدا بنیـاتنراوە لەسـەر عەقیدە و بیروباوەڕی ئیسلامەتی نـەك لەسـەر هـاوڵاتی بـوون و عەشـیرەت و ڕەگەز .

هــــەروەها حــــەق و مافــــەکانی فــــەرمانڕەوا و کاربەدەستانیشــــی بەســــەر هاوڵاتیانی ژێر دەسەڵاتیەوە روونکردووەتەوە لـە پێویسـت بـوون و واجبـێتی گوێڕایەڵی کردنـی کاربەدەسـت لـەوەی کـە فـەرمانی پـێدەکـات و قەدەغـەی دەکات بە مەرجێك کە فەرمان بە تاوان و سەرپێچی شەرع نەکات و ڕێگری لە خێــر و چــاکە نــەکات ، وە ئــاینی ئیســـلام هــانی موســـڵمانانی داوە بـــۆ کێشمانکێش نەکردنی فەرمانڕەوا و کاربەدەست و رووبەروو نەبوونەوەی ، وە ڕێنمایی کردوون بـۆ وەسـتان لەگەڵیـدا لـەوەی کـە توانـا و دەسـتکەوتەکانی ئوممەتی پێدەپارێزرێت .

وە هــانی فــەرمانڕەوا و کاربەدەستیشــی داوە بــۆ دادگــەری لــە نێــو هاوڵاتیانی ژێر دەسەڵاتیدا ، وە بۆ بەدیهێنانی ژیانێکی ڕێزدارانـە بۆیـان ، وە هانیشــی داون بــۆ نــەرمونیانی و بــەزەیی پێداهاتنــەوەیان و دادگــەری لــە

نێوانیاندا ، وە ستەم نەکردن لێیان و ناشبێت چاوپۆشی بکات لە هەندێکیان لە بەرژەوەندی هەندێکی تریان .

وە هانیشی داون بۆ هاوکاری کردنی یەکتر و یەکخستنی نێوانیان و وریاشی کردوونەتەوە لە ناکۆکی و جیاوازی ، وە فەرمانی پێکردوون بە یەك دەنگی و یەك وتەییان ، خوای گەورە فەرموویەتی : ﴿ وَٱعْتَصِمُواْ بِحَبْلِ ٱللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُواْ ﴿١٠٣﴾ ﴾ [آل عمران].

واتە : ئێوە هەمووتان دەست بگرن بە دین و بەرنامەی خواوە ، وە پارچەپارچە و پەرتەوازە مەبن .

هەروەها فەرموویەتی : ﴿ وَلَا تَنَٰزَعُواْ فَتَفْشَلُواْ وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ ﴿٤٦﴾ ﴾ [الأنفال].

واتە : با ناکۆکی و جیاوازی نەکەوێتە نێوانتانەوە چونکە ئەمە دەبێتە هۆی شکست خواردنتان و ڕۆیشتن و نەمانی هێز و تواناتان .

هەروەها ئاینی ئیسلام فەرمانیشی کردووە بە موسڵمانان بە حوکمڕانی کردنی شەرع و گەڕانەوە بۆ پیادە و پەیڕەوکردنی لە هەموو بوارەکانی ژیانی تاکە کەسی و کۆمەڵایەتیشدا ، بۆ ئەوەی ژیانی ئوممەت ژیانێکی بڕیار

لەسەردراو بێت و بەڕیوە بچێت بە پێی ئەوەی کە خوا بۆی داناون لە ئەحکام و بڕیارە شەرعی‌یەکانی و ئەوەی کە بۆی داناون لە بنەما و ڕێکخەرە شەرعی‌یەکان و ئەوەی کە بۆی دیاری کردوون لە مەشخەڵ و سنوورە شەرعی‌یەکان و ئەوەی کە هانی بۆ داون لە ڕەوشت و چاکەکاریەکان .

وە ڕێنمایی کردوون بۆ بەرەوپێش بردن و هەستانەوەی ئوممەتی ئیسلام لە رووی زانستی و ئابووری و کشتوکاڵی و پیشەسازیەوە .

هەروەها ڕێنمایی کردوون بۆ گرتنەبەری هەموو هۆکارێك کە پێشکەوتن و سەرکەوتنی تێدا بەرقەرار بێت ، بە مەرجێك پێچەوانەی بنەما جێگیرەکانی ئیسلام نەبێت .

ئەمەیە شەرعی خوای گەورە ، بەرنامەیەکی تەواو و تێر و تەسەلە بۆ ژیان ، هاتووە بۆ بەختەوەرکردنی مرۆڤایەتی ، وە بۆ ڕاگرتنی هاوتایی نێوان ڕۆح و مادە ، وە بەیەکەوە گرێدانی نێوان عەقڵ و وەحیی ، وە نێوان زانست و ئاین ، وە نێوان عەقیدە و شەریعەت ، وە نێوان عیبادەت و ئابووری و ئەخلاق ، وە نێوان دونیا و دواڕۆژ ، خوای گەورە فەرموویەتی : ﴿ وَٱبۡتَغِ فِيمَآ ءَاتَىٰكَ ٱللَّهُ ٱلدَّارَ ٱلۡأٓخِرَةَۖ وَلَا تَنسَ نَصِيبَكَ مِنَ ٱلدُّنۡيَاۖ ٧٧ ﴾ [القصص].

واتە : لەوەی کە خوا پێی داویت با مەبەستت تێیدا ماڵی دوارۆژ بێت و بۆ قیامەت بەکاری بێنە و لەگەڵ ئەوەیشدا پشك و بەشی خۆتیش لە دونیا لە بیر مەکە .

* تایبەتمەندیەکانی کۆمەڵگای ئیسلامی :

موسـڵمانان : بەڕاسـتی ئـەم کۆمەڵگایـە کـە ئیسـلام بنیاتینـاوە لەسـەر بەرنامەی خوایی چەند تایبەتمەندیەکی هەیە کە جیای دەکاتـەوە لـە هـەموو ئەو کۆمەڵگایانەی کە دینداری ناکەن بە ئایینی ئیسلام :

١ ـ لە تایبەتمەندیەکانی ئەم کۆمەڵگایە : بەرپاکردنی ئـەمن و ئاسـایش و ئارامی تێدایـە : ئەمـەیش لەبـەر هـەبوونی ڕاچـەڵەکێنەرێکی ئیمـانی لـە دڵـی موسڵماندا کە ڕێگری لـێدەکات لە ئەنجامدانی تاوان ، چونکە ئـاینی ئیسـلام ڕێنمایی شوێنکەوتوانی دەکات بە حورمەتگرتنی خوێن و حورمـەتگرتنی مـاڵ و سامان و حورمـەتگرتنی شـەرەف و نـامووس ، بـەڵام یاسـا داهێنراوەکـانی دەستی مرۆڤـ ئەگەر ئاسایش و ئارامیش بەرقەرار بکات لە ناو کۆمەڵگایەکـدا ئەوا هەر کاتێك تاکێك لـێی دەربـاز بـوو ئـەوا تـاوان ئەنجامـدەدات بـە بـێ هەبوونی چاودێر و کەسێك کە لـێپرسینەوە بکات .

٢ ـ وە لە تایبەتمەندیەکانی ئەم کۆمەڵگایە : پاراستنی حەق و مافە گشتیـیەکان : هەر بۆیە حەق و مافەکانی باوکان لە چاکە لەگەڵ کردندا دەپارێزێت ، هەروەها حەق و مافەکانی منداڵان لە پەروەردەکردن و ڕێنمایی کردندا ، هەروەها حەق و مافەکانی خزمان و کەسانی نزیك لە گەیاندنی

پەیوەندی خزمایەتی و دۆستایەتی و خۆشەویستی ، هەروەها حەق و مافەکانی کەسانی گەورە تەمەن لە ڕێزلێگرتن ، هەروەها حەق و مافەکانی کەسانی تەمەن بچوك و یەتیم لە بەزەیی پێداهاتنەوە و سۆز بۆ دەربڕین ، هەروەها حەق و مافەکانی ئافرەتان لە بایەخ پێدان و ڕێزلێگرتن ، هەروەها حەق و مافەکانی دراوسێ لە مامەڵەی چاك و پاك لەگەڵدا کردندا ، هەروەها حەق و مافەکانی جگە لە موسڵمانانیش لە کەسانی خاوەن پەیمان و ئەمان و مۆڵەت پێدراو لە لایەن موسڵمانانەوە ، خوای گەورە فەرموویەتی : ﴿ وَلَا يَجۡرِمَنَّكُمۡ شَنَـَٔانُ قَوۡمٍ عَلَىٰٓ أَلَّا تَعۡدِلُواْۚ ٱعۡدِلُواْ هُوَ أَقۡرَبُ لِلتَّقۡوَىٰۖ ﴿٨﴾ ﴾ [المائدة].

واتە : با ڕق لێبوونتان لە کەسانێك واتان لێنەکات و هەڵتان نەنات لەسەر ئەوەی کە دادوەر نەبن ، بەڵکو دادوەر بن چونکە ئەوە نزیکترە لە تەقوا و لەخواترسانەوە .

٣ ـ هەروەها لە تایبەتمەندیەکانی : بەڕاستی ئەم کۆمەڵگایە دروشمەکانی ئاینی ئیسلامی تێدا دیار و ئاشکرایە : لە بانگدان و نوێژ و ڕۆژوو و زەکات و حەج و ڕەوشتە ئیسلامی‌یەکان ، کە موسڵمان لە ژیانیدا هەموویان بە ئاشکرا پیادە دەکات ، چونکە لە ئیسلامدا شتی شاراوە نی‌یە ،

نە لە عەقیدە و بیروباوەڕەکانیدا و نە لە عیبادەت و پەرستنەکانیشیدا ، بە پێچەوانەی مەزهەب و ئاینە ڕووخێنەرەکان کە بیروباوەڕەکانیان و ئەو بنەمایانەی کە لەسەری دەڕۆن دەشارنەوە و پێچەوانەی ئەوەی کە باوەڕیان پێی هەیە دەردەخەن .

٤ ـ هەروەها لە تایبەتمەندیەکانی ئەم کۆمەڵگایە : ئەوەیە کە ئەم کۆمەڵگایە کۆمەڵگایەکی بە ڕەوشتە : هەر بۆیە ئەوەی کە سووکە و ڕیسوایە وەلای دەنات و بانگەشە دەکات بۆ شەرم و حەیا و پۆشتەیی و دەست و زمان و دامێن پاکی .

٥ ـ هەروەها لە تایبەتمەندیەکانی ئەم کۆمەڵگا موسڵمانە : ئەوەیە کە کۆمەڵگایەکی هاوکارە : تاکەکانی هاوکاری یەکتر دەکەن لەسەر کردنی چاکە و نەکردنی خراپە و تاوان ، خوای گەورە فەرموویەتی : ﴿ وَٱلْمُؤْمِنُونَ وَٱلْمُؤْمِنَٰتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَآءُ بَعْضٍۚ يَأْمُرُونَ بِٱلْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ ٱلْمُنكَرِ ﴿٧١﴾ ﴾ [التوبة].

واتــە : وە پیــاوانی ئیمانــدار و ئافرەتــانی ئیمانــدار هەنــدێکیان دۆســت و پشتیوانی هەندێکی تریانن ، فەرمان دەکـەن بـە چـاکە و ڕێگـری دەکـەن لـە خراپە .

هەروەها فەرموویەتی : ﴿وَتَوَاصَوْاْ بِٱلْحَقِّ وَتَوَاصَوْاْ بِٱلصَّبْرِ ٣﴾ [العصر].

واتە : وە ئامۆژگاری یـەکتر دەکـەن بـە شـوێنکەوتنی حـەق و ئامۆژگـاری یەکتر دەکەن بە صەبر و ئارام گرتن .

٦ ـ هەروەها لە تایبەتمەندیەکانی : بریتیـیە لـە پەیوەسـت کردنـی نێـوان هـەموو تاکـەکانی بـە پەیوەنـدی ئیمـان : هـەر بۆیـە ئـاینی ئیسـلام برایـەتی خستووەتە نێوان موسڵمانانەوە بە جیاوازی ڕەنگ و ڕەگەز و عەشیرەت ، وە بەم دینە کۆیانی کردووەتەوە ، خوای گەورە فەرموویـەتی : ﴿إِنَّمَا ٱلْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ ١٠﴾ [الحجرات] واتە : بەڕاستی تەنها ئیمانداران برای یەکن .

٧ ـ هەروەها لە تایبەتمەندیەکانی : ئەوەیە کـە ڕێـزداری تێدایـە بـە پـیـّی لەخواتــرسان و چاکەکــاری و خۆپاراســتنە لـە تاوانەکــان ، خـوای گـەورە فەرموویەتی : ﴿إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِندَ ٱللَّهِ أَتْقَىٰكُمْ ١٣﴾ [الحجرات].

واتە : بەڕاستی ڕێزدارترینتان لای خوا لەخواترسترینتانە .

واتە : کێ لە هەموان زیاتر لە خواترستر و چاکەکارتر و خۆپارێزتر بێت لە تاوانەکان ئەوا ئەو کەسە بەڕێزترینی نێو موسڵمانانە .

٨ ـ هەروەها لە تایبەتمەندیەکانی : بریتی‌یە لە یەکگرتنی نێوان کاربەدەستان و هاوڵاتیانی ژێر دەسەڵاتیان : چونکە کاربەدەست و سەرپەرشتیار هەست بە کێشە و گرفتەکانی هاوڵاتیانی ژێر دەسەڵاتەکەی دەکات ، وە هەوڵیش دەدات بۆ چارەسەرکردنی کێشە و گرفتەکانیان و تیمارکردنی برینەکانیان و یارمەتیدانی موحتاج و نەدارەکانیان ، وە هاوڵاتیانیش لە بەرامبەر ئەوەدا خۆشەویستی دەردەبڕن بۆ کاربەدەست و سەرپەرشتیارەکەیان و دوعاکردن بۆی و وەستان لەگەڵیدا لە هەموو بار و حاڵەتەکاندا .

ئیسلام دەیەوێت کۆمەڵگای موسڵمان ئاوەها بێت .

٩ ـ هەروەها لە تایبەتمەندیەکانی ئەم کۆمەڵگا موسڵمانە : ئەوەیە کە ئەم کۆمەڵگایە تێکڕای دامەزراوە شەرعی و زانستی و ڕۆشنبیری و ئابووری و دادوەری و ئەمنیەکانی تەواوکەری یەکترن و هەر هەموویان لە خزمەتی

پاراستنی ئەم ئاینەدان و پارێزگاری لە ناسنامەی ئـەم کۆمەڵگایـە دەکـەن و دەیپارێزن لە شل و خاو بوونەوە و ڕۆژئاواگەری .

١٠ ـ هـەروەها لـە تایبەتمەندیـەکانی ئـەم کۆمەڵگایـە : ئەوەیـە کـە ئـەم کۆمەڵگایە کۆمەڵگایەکی خواییە : چونکە ئاینی ئیسلام بوارە گشـتیـیـەکـانی ڕێـك دەخـات چ سیاسـی و ڕامیـاری بێـت یـاخود ئـابووری ، ژیـانی کۆمـەڵگا ملکەچە بۆ ئەم ئاینە ، نەك بۆ هەواوئارەزوو و حەزەکانی خەڵك و ئەوەی کـە ئارەزووی دەکەن و پێیان خۆشە .

١١ ـ هەروەها لـە تایبەتمەندیـەکانی ئـەم کۆمەڵگایـە : بـەها مەعنـەوی و ئەخلاقیـەکان تێیـدا لـە پێشـترن لـە بەرژەوەنـدیـیە مادیـەکان : هـەر بۆیـە بەدیهێنانی بەرژەوەندیـیە مادیەکان و بەدیهێنانی پێشکەوتنی زانستی لە نـاو کۆمەڵگادا بەمەرج گیراوە بەوەی کە پێچەوانەی بنەما و بەها و ڕەوشـتـەکانی شەرع نەکات .

١٢ ـ هـەروەها لـە تایبەتمەندیـەکانی ئـەم کۆمەڵگایـە : ئەوەیـە کـە ئـەم کۆمەڵگایـە کۆمەڵگایـەکی ئـاینی و مـەدەنـیـیـە لـە یـەك کاتـدا : چـونکە لـە ئیسلامدا جیاکردنەوە نییە لە نێوان دین و دونیـا ، هـەر بۆیـە ئیمانـدار نوێـژ دەکات و ڕۆژوو دەگرێت و زەکات دەدات و حەج دەکات و زیکری خوا دەکات

ئەمە لە کاتێکدا کە ئەو هەر لە ناو شوێنی بازرگانیەکەیدایە ، یان لە ناو بنکەی توێژینەوەکەیدایە ، یان لە ناو فەرمانگەیەکی حکومیدایە ، یان لە ناو دامەزراوەیەکی زانستی یان ئابووریدایە ، یان لە ناو پیشەیەکی پزیشکی یان کشتوکاڵیدایە ، یان جگە لەمانە لە بوارەکانی تری ژیان ، ئاینەکەی بانگی دەکات بۆ ئەوە و هەروەها بۆ ئەوەیش کە ئیمانداریێکی صالح بێت لە هەموو کردەوەکانیدا و هەڵبسێت بە ئەنجامدانی هەموو ئەو کارانەی کە داوای لێکراوە جێبەجێی بکات ، موسڵمان ئاوەهایە .

* تەواوکاری کۆمەڵگای موسڵمانان و ئەرکەکانی تاکەکانی :

ئەم تایبەتمەندی و جیاکەرەوەییانەی ئەم کۆمەڵگایە بەڕاستی کاتێك بە تەواوی بەدی دێت بە هەموو بەشەکانی‌یەوە ئەگەر هەموو تاکێکی ئێمە ئەرکی ئاینی و بەرپرسیارێتی کۆمەلایەتی و ئەمانەتی پیشەیی خۆی بەجێبێنێت ، بەوەی کە :

١ ـ باوك : ئەرکی خۆی بەجێبێنێت بەرامبەر بە منداڵەکانی لە رووی پەروەردەکردنیان و ڕێنمایی کردنیانەوە .

٢ ـ وە مامۆستایش : قوتابییەکانی فێربکات و خۆشەویستی خێریان تێدا بچێنێت و زانستە بەسوودەکان و ڕێگای ڕاستیان فێربکات .

٣ ـ وە موفتییەکان و پیاوانی شەرعزانیش : فەتوا بۆ خەڵك بدەن لە بوارەکانی ئاینەکەیان ، وە کێشەکانیان بۆ چارەسەر بکەن ، وە وەڵامی گرفت و پێشهاتەکانیان بدەنەوە بەوەی کە گونجاوە لەگەڵ قورئان و سوننەت و بنەما گشتییەکانی شەرع .

٤ ـ وە ئامۆژگاریکار و وتارخوێنی مزگەوتەکانیش : بانگەواز بکەن بۆ خێر و چاکە و لەخواترسان و خۆپاراستن لە تاوان ، وە موسڵمانان وریا بکەنەوە لە خراپە ، وە ئوممەتی ئیسلامیش ببەستنەوە بە سەرکردەکانیانەوە لە زانایان و سەرکردەکان .

٥ ـ وە کەسانی فەرمانکار بە چاکە و قەدەغەکاری خراپە و تاوان و پیاوانی چاودێر و بەرپرسی لێپرسینەوە : هەڵبسن بە ئەرکی خۆیان لە ڕێنمایی کردنی کۆمەڵگا و چاك کردنی هەڵەکان و دەستگرتنی هەڵەکار و ڕێنمایی کردنی بە حیکمەت و دانایی و ئامۆژگاری چاکە و وتەی جوان بۆ ئەوەی دوور بکەوێتەوە لە شەڕ و خراپە بە قەناعەت و زانستەوە بەوەی کە فێری بکات ئەم کارە زەرەر و زیانی تێدایە بۆی .

٦ ـ وە ڕاگەیاندکاران و ڕۆژنامەنووسانیش : هەڵبسن بە ئەرکی خۆیـان لـە خزمــەت کردنــی ئاینەکــەیان و پرســەکانی ئوممەتەکــەیان ، وە ئەوەیــش بڵاوبکــەنەوە کــە خێـر و چـاکەی دیـن و دونیـای خـەڵکی تێدایـە ، لەگـەڵ وابەستەبوون بە

ڕاستگۆیی و وردەکاری لە گواستنەوەی ڕووداو و هەواڵەکاندا .

٧ ـ وە پیاوانی خاوەن پارە و سەرمایەداریش : لە مـاڵ و سـامانەکانیان ببەخشن لەو بوارانەدا کـە چـاکێتی و سـوودی ئوممـەتی تێدایـە ، وە پـارە و ماڵەکانیان بخەنە بەر وەبەرهێنانەوە لەو بوارانەدا کە خێری ئوممەتی تێدایـە بۆ ئێستا و داهاتووی .

٨ ـ وە پیاوانی ئابووریناسیش : ئەرکیان ئەوەیە کە ئوممـەت لـە بـواری ئابووریەوە بەرەو پێش ببەن و بواری ئابووری بە دوور بگرن لە ریبا .

هەروەها پیاوانی تریش : ئەرکیان ئەوەیە کە ئوممەت بەرەو پێش ببەن لە بوارەکانی زانستی و پیشەسازی و کشتوکاڵی و پزیشکیدا .

٩ ـ وە پیاوانــی سیاسەتـمـەداریــش : هەڵبســـن بــە بــەڕێوەبردنی کۆمەڵگای موسڵمانان بەو شێوازەی کە نزیکتر بن لـە حـەق و چاکسـازیەوە ، وە لە بواری پەیوەندیـەکانی دەرەوەیشـدا پەیوەندیـەکی دۆسـتانە بەرقـەرار

بکەن لەگەڵ وڵاتی جیهاندا ، وە لەگەڵیاندا هاوکار بن لەوەدا کە بەختـەوەری ئوممەتی تێدایە و شەڕ و بەڵای لـێدوور دەخاتەوە .

١٠ ـ وە پیـاوانی ئـەمن و ئاسایشـیش : هەڵبسـن بـە ئـەرکی خۆیـان لـە پاراستنی ئەمن و دەستگرتنی کەسانی تاوانبار و تێکدەر و یاریکەر بـە ئـەمن و ئاسایشی ئوممەت ، وە هەڵبسن بە پاراستنی سەر سنوورەکان .

١١ ـ وە پیـاوانی دادگـایش : بنـەماکانی دادوەری و ویـژدان بەرقـەرار دەکەن بۆ گەیاندنی حەق و مافەکان بە خاوەنەکانیان .

١٢ ـ وە ئەوانەیش کە کاروباری وڵات بەڕێوەدەبەن : ئەو برگە و بڕیارانـە دابنێن کە گونجاوە و لەگەڵ شەرعی خوادا دەگونجێت و لەگەڵ هیچ شتێك لە ڕێنماییەکانی ئیسلامدا جیاواز و پێچەوانە نەبێت .

١٣ ـ وە فەرمانبـەرانیش لـە نـاو فەرمانگـە حکومیەکانـدا : ئەرکـە فەرمانبەری و پیشەییەکانی خۆیان بەجێبێنن بە ڕاسـتگۆیی و ئەمانەتـەوە ، لەگەڵ دوور بوون لە مننەت کردن و وەرگرتنی ڕەشوە و بەرتیل .

١٤ ـ وە پیـاوی دیبلۆماسـی موسـڵمانیش : هەڵبسـێت بـە نوێنەرایـەتی کردنێکی ڕاسـتەقینەی وڵاتەکـەی ، وە پـەیامێکی ڕاسـتگۆیانە سـەبارەت بـە

ئاین و ئوممەتەکەی هەڵبگرێت ، وە خۆی بڕازێنێتەوە بە ئەخلاق و ڕەوشتە چاکەکان ، وە بەرگری بکات بە پرسەکانی ئاین و ئوممەتەکەی .

* ئەو ئاستەنگانەی کە ئێستا رووبەڕووی جیهانی ئیسلامی بووەتەوە :

ئەی ئوممەتی ئیسلام : ئەمڕۆ جیهانی ئیسلامی بە مەترسیدارترین قۆناغەکانی ژیانیدا تێدەپەڕێت ، وە ڕووبەڕووی بارودۆخ و چەندین ئاستەنگی ناڕەحەت و گران بووەتەوە ، وە گرفتاریشە بە دەست دابەشبوون و لێکترازانی نەوەکانی و ناکۆکی نێوانیانەوە ، هەروەها بە دەست هێرشێکی دڕندانە و دەست تێوەردانێکی ئاشکرا لە کاروبارەکانیدا لە لایەن دوژمنانیەوە .

وە موسڵمان دڵگران دەبێت بەوەی کە دەیبینێت لەم هەرکەس بۆ خۆیی و فیتنە و ئاشوبەی کە بووەتە هۆی نەمانی ئەمن و تێکچوونی بەڕێوەچوونی وڵات بە ڕێکوپێکی و هەڵخلیسکانی ژیانی ڕۆژانە و بەرژەوەندیەکانی ئوممەت ، وە ئەوەی کە بەدیهاتووە لە وێران بوونی وڵات و بە تالان بردنی ماڵ و سامانی گشتی و ڕشتنی خوێنی کەسانی بێتاوان ، تا ئەو ئاستەی کە خەڵك

وازیان هێناوە لە ماڵ و شوێنی نیشتەجێبوون و وڵاتی خۆیان و ڕایان کردووە و لـێی هەڵهاتوون لە دەست ئەو فیتنە و ئاشووب و کارەساتانە .

وە ئەمەیش جێیخەوتنی هەموو موسڵمانێکی شـڵژاندووە کـە لـە دڵیـدا غیرەتـی هـەڵگرتبێت لەسـەر ئـاین و بیروباوەڕەکـەی و بـەزەیی بێتـەوە بـە ئوممەتەکەی و ئەو هەموو خوێنەی کە بە ناحەق و ناڕەوا دەڕێژرێت .

* چـەند وەسـتانێك بـۆ دەربـازبوون لـە ئـەو گرفـت و ئاستەنگانە :

وە ئێمـــە لەگـــەڵ ئـــەم ڕووداوە ئازاربـــەخش و غەمگینانـــەدا چـــەند وەسـتانێکمان هەیـە کـە مەشـخەڵەکانی دەربـازبوونی لـە ئـەم گرفتانـە وێنـا کردووە و دەبنە هۆی زاڵبوون بەسەر ئەو ئاستەنگە گەورانەدا :

١ ـ بە لای موسڵمانەوە شاراوە نی‌یە کە نهێنی توانا و هێز و ڕاگری ئـەمن و ئـارامی ئوممـەتی ئیسـلامی بـریتـی‌یـە لـە : دەسـت گـرتنی بـە کتێبەکـەی پەروەردگاری و سوننەتی پێغەمبەرەکەیەوە (ﷺ) ، جا هەرچەندێك ئوممەتی ئیسـلام دەسـت بگرێـت بـە ئـاینی پەروەردگاریـەوە ئـەوا هەنـدە بـە هێـز و باڵادەست و جێگیر و کۆمەڵبەند دەبێت و دوژمنانی لـێی دەترسن و حیسابی

بۆ دەکەن ، وە هەرچەندێکیش دەستبەرداری ئاینەکەی بێت و ڕۆبچێتە ناو شەهوەت و ئارەزووەکانەوە ئەوا هەندە پێگەی بێهێز و لاواز دەبێت و نەوەکانی دابەش دەبن و لە پێش چاوی دوژمنانی سووك دەبێت و لە هەموو لایەکەوە لەسەری کۆدەبنەوە .

٢ ـ بەڕاستی ئیسلام کاولکاری و تیرۆر و تێکدانی ئەمن و ئاسایش ڕەتدەکاتەوە ، وە خوێن ڕشتن و بە تالان بردنی ماڵ و سامان و دەستدرێژی کردنە سەر نامووس حەرام و قەدەغە دەکات .

٣ ـ بەڕاستی ئیسلام چارەسەرە بۆ هەموو کێشە و گرفتەکانی ئوممەتی ئیسلام ، وە بەدیهاتنی کارە چاوتێبڕاوەکانی نەوەکانی تێدایە لە بەرقەرار کردنی کۆمەڵگایەك کە دادوەری سەروەری بێت و دەرفەتەکانی ژیانی ڕێزدارانەی تێدا هاوتابێت و هاوڵاتی بوونی دادوەرانەی تێدا بەدیبێت و حەق و مافەکانی هەموو تاکەکانی تێدا پارێزراو بێت .

٤ ـ بەڕاستی ئیسلام تەنها هەڵبژاردەیە بۆ تێکڕای میللەتانی ئیسلامی ، جا هەر درووشمێکی نەفامی و جاهلی یان هەر بانگەوازێك بۆ پرۆگرامێك جگە لە پرۆگرامی ئیسلام ئەوە بانگەوازێکی پووچ و باتڵ و ڕەتکراوەیە .

٥ - پێویستە لەسەر موسڵمانان هەر هەموویان لە خوودی خۆیاندا لەخوابترسن ، وە هەوڵی چارەسەرکردنی کێشەکانیان بدەن بە بێ دەست تێوەردانی دوژمنانیان ، وە وریا و ئاگادار بن لە فیتنەی تایفی کە برایەتی موسڵمانانەی نێوانیان لەکەدار دەکات و لێی دەبات .

٦ - پێویستە لەسەر زانایانی ئوممەت کەوا هەستن بە ئەرکی سەرشانی هیواپێبراویان لە ڕێنمایی کردنی خەڵك ، وە سووربن لەسەر پاراستنی کۆمەڵگای موسڵمان ، وە پێشکەش کردنی پێشبینی و پرۆگرامی واقعیانە بۆ چارەسەرکردنی کێشەکانی ئوممەت و دوور خستنەوەیان لە فیتنە و کارەساتەکان .

٧ - پێویستە لەسەر سەرکردەی میللەتانی ئیسلامی کەوا دادوەری بەرقەراربکەن لە نێو میللەتەکانیان ، وە بەرهەڵستی فەساد و گەندەڵی بکەن ، وە بەرژەوەندیەکانی میللەتان بخەنە پێشەنگی کارە گرنگی و بایەخ پێدراوەکانیان .

٨ - وە پێویستیشە لەسەر هاوڵاتیان کەوا لە چواردەوری سەرکردەکانیان کۆببنەوە ، وە هەوڵی چارەسەرکردنی کێشەکانیان بدەن بە ڕێگا سەلامەت و بێئۆینەکان ، دوور لەم هەموو جەنگ و خوێن ڕێژی و وڵات وێران کردنانە .

* یەکگرتنی نێوان کاربەدەستان و هاوڵاتیان لە (شانیشینی عەرەبستانی سعودیّ)دا باشترین نموونەیە کە چاوی لێ‌بکرێت :

ئەی موسڵمان : بەڕاستی ئەگەر ئێمە تێڕامێنێین لە واقعی ئەم وڵاتە کاتێك کە گرنگی و بایەخ پێدانی سەرکردەکان بە کاروباری میللەت دەبینین و بەخشینی ئەوەی کە گرانبەها و بە نرخە لە پێناو ئاسوودەیی و سەلامەتیان و دوورخستنەوەیان لە فیتنە و ئاشووبەکان ، ئەنجا هەروەها ئەوەی کە دەیبینین لە یەکگرتنی هاوڵاتیان لەگەڵ کاربەدەستانیان و ئەو پەیوەندییە بەهێزەی نێوان کاربەدەستان و هاوڵاتیانی ژێر دەسەڵاتیان و ئەوەی کە ئەمە بەرهەمی هێناوە لە ئەمن و ئاسایش و بەرقەراربوون و دامەزران و جێگیربوون ئەو کاتە دەزانین کەوا ئەمە ئەو نموونە حەقەیە کە پێویستە ئەو وڵاتانەی وا گرفتارن بە دەست کێشە و شڵۆژانەکانەوە چاوی لێ‌بکەن لەم بارودۆخە ناهەموارەدا .

* هێرشی ڕاگەیاندن و ڕۆشنبیری :

ئەی ئوممەتی ئیسلام : بەڕاستی لەوەی کە مایەی نیگەرانێکی زۆرە ئەم هێرشی ڕاگەیاندنی و ڕۆشنبیری‌یە ڕێکخراوەیە کە دەیەوێت عەقیدە و ئیمان لە ناو دڵی تازەپێگەیشتوواندا لاواز بکات و ئەخلاق و ڕەوشت شل و خاو بکاتەوە و کەسایەتییان لاواز بکات .

بەڕاستی ئەم هێرشە کاریگەری خراپی خۆیی لەسەر گەنجان و تازەپێگەیشتووان بەجێهێشتووە ، هەر بۆیە کەسایەتی ناموسڵمانانە بووەتە جێی سەرسام بوون و لاسایی کردنەوە بە لای هەندێکیانەوە ، لاسایی دەکەنەوە نەك تەنها لە شتە ڕواڵەتیەکاندا بەڵکو لە هەڵسوکەوت و شل و خاوبوونەی ئەخلاقی و وەلانانی شەرم و بڵاوبوونەوەی بەدڕەوشتی و کاری خراپیشدا .

ئەی موسڵمان : بەڕاستی ئەم هێرشە ڕێکخراوە پێویستە ڕووبەڕوو بکرێتەوە بە ڕاگەیاندنێکی باش کە بەرهەڵستی و بەربەرەکانێی ئەم هێرشە بکاتەوە بە چەندین کەناڵی ئیسلامی و دەستەیەك ڕاگەیاندکار سەرپەرشتی بکات کە نێوان زانستی شەرعی و تێگەیشتن لە واقع و پیشەی ڕاگەیاندکاریش کۆبکاتەوە بۆ گەیاندنی پەیامی ئیسلام بە هەمووان .

* جیهانگیری و ناسنامەی ئیسلامەتی :

موسڵمانان : بەڕاستی ئێمە لە سەردەمی جیهانگیریدا دەژین کە تێیدا لایەنی بەهێز کلتووری خۆی دەسەپێنێت بەسەر لایەنی لاوازدا و هەوڵی سڕینەوەی ناسنامەی دەدات .

بۆیە پێویستە لەسەر موسڵمانان کە پارێزگاری بکەن لەسەر ناسنامەی موسڵمانانەی خۆیان ، وە دامەزراوبن لەسەر شتە جێگیر و یەکلابووەکانیان لە عەقیدە و شەریعەت و ئەخلاق و ڕەوشت ، لەوەی کە قورئان و فەرموودە بەڵگەن لەسەری ، هەموویان یەکسانن چ ئەوەی کە پەیوەندی هەبێت بە لایەنەکانی عەقیدە و بیروباوەڕەوە یان عیبادەت و پەرستنەوە یان حوکمڕانی شەریعەتەوە یان حەڵاڵ و حەرامەوە یان پرۆگرامی خێزان و بواری ئافرەتانەوە یان ڕەوشت و بەهاکانەوە ، پێویستە پارێزگاری لەسەر هەموویان بکەین پارێزگاریەکی گەورە ، وە تەنازول نەکەین و دەستبەردار نەبین لە هیچ شتێکیان لەژێر هەر بارودۆخێك بێت لە بارودۆخەکان .

وە لەپێناو بەدیهاتنی ئەوەدا پێویستە پەیماننامەیەك لای

موسڵمانان هەبێت کە تێیدا ڕێك بکەون لەسەر ئەو بنەمایانە کە جێی باوەڕیانە ، بۆ ئەوەی ببێتە زەمینەیەکی لەبار بۆ مامەڵەکردنی گونجاو لەگەڵ

ئوممەتان و ڕێکخراو و پەیماننامە نێودەوڵەتیەکان ، بۆ هاوکاری کردن لەسەر خاڵە هاوبەشە بەسوودەکان ، وە تێبینی هەبوون و خۆپاراستن لە ئەو خاڵانەی کە پێچەوانەی کارە جێگیر و بەهاکانی ئیسلامە .

* سەلەفییەت و مەشخەڵەکانی :

ئەی موسڵمان :

بەڕاستی تێگەیشتنی ڕاست و دروست بۆ ئیسلام بە شێوازە پرشنگدار و گشتگیرەکەی بریتی‌یە لە سەلەفییەتی حەق کەوا صەحابەکانی پێغەمبەری خوا (ﷺ) و شوێنکەوتوانیان بە چاکە لەسەری بوون ، وە شوێنکەوتوانیان لە چوار پێشەواکە و ئەوانەی دوای ئەوان لەسەری ڕۆیشتن .

وە ئەم سەلەفییەتە لە ئیسلامدا چەند مەشخەڵێکی هەیە :

١ ـ لە مەشخەڵەکانی : بەڕاستی سەلەفییەت ئەو ڕاستە ڕێباز و ڕێگا ڕاستەیە کە فەرمانمان پێکراوە بە شوێنکەوتنی ، خوای گەورە فەرموویەتی : ﴿وَأَنَّ هَٰذَا صِرَٰطِي مُسۡتَقِيمٗا فَٱتَّبِعُوهُۖ ١٥٣﴾ [الأنعام].

واتە : ئەمە ڕێگای ڕاستی منە و بیگرنە بەر و شوێنی بکەون .

٢ ـ هەروەها لە مەشخەڵەکانی : بەڕاستی قورئان و سوننەت سەرچاوەی شەریعەتدانان و زانست و زانیاری‌یە ، وە بەڕاستی سەلەفییەت رووشاندنی قودسییەت و پیرۆزی قورئان و سوننەت یان لێکدانەوەی هەڵە و گۆڕینی واتاکانی بۆ ئەوەی کە لەگەڵ عەقڵی مرۆڤەکاندا بگونجێت ڕەتدەکاتەوە .

٣ ـ هەروەها لە مەشخەڵەکانی سەلەفییەتی صالح : ئەوەیە کە بەڕاستی سەلەفییەت وا نابینێت هیچ کەسێك لە مرۆڤەکان پارێزراوە لە هەڵەکردن لە پاش پێغەمبەری خوا (ﷺ) جا ئەو کەسە گەیشتبێتە هەر پلەیەك لە دونیانەویستی و لەخواترسان و خۆپاراستن لەو شتانەی مەترسی زیان هەبوونیان لێدەکرێت لە ڕۆژی قیامەتدا ، چونکە پارێزراوبوون لە هەڵەکردن تەنها تایبەتە بە (موحەممەدەوە ﷺ) .

٤ ـ هەروەها لە مەشخەڵەکانی سەلەفییەت : بەڕاستی سەلەفییەت وا دەبینێت کە تەوحید و یەکخواپەرستی گرنگترینی شتەکانە ، هەر بۆیە دەست پێکردن لە تەوحید و یەکخواپەرستیەوە لە پێویستترینی کارە پێویستەکانە ، چونکە لەپێناو ئەمەدا خوای گەورە بوونەوەری دروست کردووە ، وە لەپێناو ئەمەدا کتێبەکانی دابەزاندووە ، وە لەپێناو ئەمەدا پێغەمبەرانی ناردووە ، هەر بۆیە بە لای سەلەفییەتەوە شتی پڕوپووچ و

خورافیات و ئەفسانە و وابەستەبوون بە مەرقەد و جنۆکە و شەیتانەکان و جادووبازەکانەوە بوونیان نی‌یە .

٥ ـ هەروەها لە مەشخەڵەکانی سەلەفییەتی صالّح : بریتی‌یە لە پشت بەستن بە تێگەشتنی صەحابە بۆ دەقەکانی قورئان و سوننەت ، ئەمەیش لەبەر قووڵی زانستیان و وەرگرتنی ڕاستەوخۆیان لە پێغەمبەری خواوە (ﷺ) لەگەڵ سەلامەتی و پاکێتی فیترەت و پێکهاتە و ناخیان و ڕاستێتی زمانیان .

٦ ـ هەروەها لە مەشخەڵەکانی سەلەفییەت : بریتی‌یە لە تێگەیشتنێکی گشتگیر و هەمەلایەن بۆ ئیسلام ، وە ئیسلام پرۆگرامێکی تەواو و تێروتەسەلە لە هەموو بوارەکانی بیروباوەڕ و پەرستن و شەرعدانان و بەهاکان و ئەخلاق و پرۆگرامە سیاسی و ئابووری و کۆمەڵایەتیەکان ، چونکە لە ئیسلامدا لێکترازان نی‌یە لە نێوان ئەم بەش و بوارانەدا ، بەڵکو هەندێکیان پەیوەستن بە هەندێکی تریانەوە .

* سەلەفییەت جموجوڵێکە نوێ دەبێتەوە و لەگەڵ پێشکەوتن و بابەتە نوێیەکانی سەردەمدا دەڕوات :

لەبەر ئەمە هەر کەسێك بۆچوونی وابێت و وادەربڕێت کەوا سەلەفییەت خاوەنی دید و تێڕوانێکی روون نییە بۆ ژیان ، وە خاوەنی مەنهەج و پرۆگرامێك نییە بۆ چاکسازی کۆمەڵگا ، وە خاوەنی بەرنامەیەك نییە بۆ پێکهێنان و بەرقەرار کردنی دەوڵەت و کۆمەڵگایەك ئەوا ئەو کەسە لەم بۆچوونەیدا هەڵەی کردووە .

وە باشترین بەڵگەیش لەسەر ئەمە ئەوەیە کە (شا عبدالعزیز خوا لێی خۆشبێت) پێی هەستا لە پێکهێنان و بەرقەرار کردنی دەوڵەتێکی ئیسلامی بەهێز لەسەر بنەمای کتێبەکەی خوا و سوننەتی پێغەمبەرەکەی (ﷺ) .. کە ئەمەیش درێژ بوونەوەی ئەو بانگەوازە سەلەفییەتە صاڵحەیە کە هەردوو پێشەوا (محمد)ی کوڕی (عبدالوهاب) و (محمد)ی کوڕی (سعود) ڕەحمەتی خوایان لێبێت پێی هەستان .

ئەم دەوڵەتەی دامەزراند و بنەماکانی جێگیر کرد لەسەر بنچینەکانی قورئان و سوننەت ، وە لەسەر بنەمای پرشنگدار ، وە لەسەر مەنهەج و پرۆگرامێکی سەلەفیانەی صاڵحانە ، کە بەروبوومەکەی تێیدا بریتییە لە

ئەمن و ئاسایش و بەرقەرار بوون و دامەزران و ئارامی ، لەگەڵ وەرگرتنی بابەتە نوێ و پێشکەوتنەکانی سەردەم لە هەموو بوارەکاندا ، تا ئەو ئاستەی کە بووەتە دەوڵەتێك کە بەسەر پەنجەکان ئاماژەی بۆ دەکرێت لە بواری پێشکەوتنی و سەرکەوتنی و شارستانی بوونی لەگەڵ دەستگرتنی بە عەقیدە و بیروباوەڕی سەلەفییەتی صاڵحەوە .

* چەند چەمك و تێگەیشتنێك کە پێویستە ڕاست بکرێنەوە :

موسڵمانان : هەندێك بانگەواز هەیە لە ناو هەندێك لە وڵاتانی ئیسلامیدا بانگەشە دەکەن بۆ ئازادی و دادوەری و یەکسانی لە ژێر دروشمی دیموکراسیەتدا !

ئێمەیش بە ئەوانە دەڵێین : بەڕاستی ئیسلام پێش ئەو بنەمایانە کەوتووە بە زیاتر لە چواردە سەدە لە زەمەن ، وە لەسەر زەوی واقعیشدا پەیڕەوی کردوون لە ژیانی پێغەمبەری خوا (ﷺ) و جێنشینە ژیرو هۆشمەندەکانیشیدا ، بەڵام تێگەیشتن و واتای ئەو چەمکانە لە ئیسلامدا بەو تێگەیشتن و واتایانە نیە کە لە پرۆگرامە دەستکردەکانی مرۆڤەکاندایە.

ئازادی لە ئیسلامدا : بریتی‌یە لە ئازادکردنی بەندە لە بەندایەتی کردن و پەرستنی مرۆڤەکان و لە پەرستنی مەرقەد و گۆڕەکان و لە بەندایەتی هەواوئارەزوو و شەهوەتەکان بۆ ئەوەی ببێتە عەبد و بەندەیەکی صالّح بۆ خوای پەروەردگار .

ئیسلام دان بە هیچ ئاینێکی تردا نانێت جگە لە ئاینی ئیسلام ، وە یەکسانی ناکات لە نێوان حەق و باتڵ ، وە لە نێوان چاکسازی و گەندەڵی ، وە لە نێوان چاکە و خراپە ، وە ئەوەی کە ناقولاّ و زۆر خراپە و دەرکەوتنی لەش و عەورەتی ئافرەتان و خۆڕازاندنەوەیان و رووتی و بەرەڵایی حەرام و قەدەغە دەکات .

وە ئیسلام بانگەواز دەکات بۆ دادوەری و خوای گەورە لە قورئاندا فەرمانی پێ کردووە ، خوای گەورە فەرموویەتی : ﴿إِنَّ ٱللَّهَ يَأۡمُرُ بِٱلۡعَدۡلِ وَٱلۡإِحۡسَٰنِ ﴿٩٠﴾﴾ [النحل] واتە : بەڕاستی خوا فەرمان دەکات بە دادپەروەری و چاکەکاری .

وە **چەمکی دادوەری لە ئیسلامدا** واتایەکی فراوانی هەیە ، چونکە دادوەری لە مامەڵەکردنی بەندە لەگەڵ پەروەردگاریدا هەیە ، وە لە

مامەڵـەکردنی لەگـەڵ خـوودی خۆیـدا ، وە لـە مامەڵەکردنیشـی لەگـەڵ کۆمەڵگاکەیدا .

وە دادوەری لە ئیسلامدا بەدی نایەت ئیللا بە پـەیڕەوکردنی شـەرعی خـوا نەبێت و بە پەیڕەوکردنی سنوورەکانی نەبێت لە هەموو بوارەکانی ژیاندا .

وە سەبارەت بە **یەکسانیش** : ئەوا بەڕاستی ئیسلام یەکسانی کردووە لـە نێـوان هـەموو مرۆڤەکانـدا ، خـوای گـەورە فەرموویـەتی : ﴿ يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ إِنَّا خَلَقۡنَٰكُم مِّن ذَكَرٖ وَأُنثَىٰ ﴿١٣﴾ ﴾ [الحجرات].

واتـە : ئـەی خەڵکینـە بەڕاسـتی ئێمـە ئێوەمـان لـە نێرینـە و مێیینەیـەك دروست کردووە .

وە پێغەمبەریش (ﷺ) فەرموویـەتی : ((النَّاسُ كُلُّهُمْ بَنُو آدَمَ ، وَآدَمُ خُلِقَ مِنْ تُرَابٍ)).(1)

واتـە : خـەڵکی هـەموویان نـەوەی ئـادەمن ، وە ئـادەمیش لـە خـۆڵ دروستکراوە .

---

(١) صحيح سنن الترمذي ح : (٣٩٥٥) وصحيح الجامع الصغير ح : (٤٥٦٨) .

ئیسلام یەکسانی کردووە لە نێوان نێرینە و مێیینەدا لە ڕێز و حورەمەتی مرۆڤایەتی بووندا ، وە لە چێژبینین لە ژیانی ڕێزدارانەدا ، وە لە ئەرکە شەرعییەکاندا ، وە لە سزاکانی دواڕۆژیشدا ، بەڵام لەگەڵ ئەوەیشدا ئیسلام وا دەبینێت کە هەر یەکێك لە پیاو و ئافرەت تایبەتمەندی خۆیی هەیە لە هەندێك لە ئەحکامەکاندا بەوەی کە لەبارە و دەگونجێت لەگەڵ پێکهاتەی دروست کردنی جەستەیی و لایەنی کۆمەڵایەتی و دەروونی هەر یەکێکیان .

وە ئیسلام حەق و مافی ئافرەتانی داوە و ئەو پلە و پێگەیەی پێداون کە شیاوە و لەبارە بۆیان ، وە پاراستوونی لە هەموو ئەو شتانەی کە خراپەی تێدایە بۆیان .

موسڵمانان : ئەمە دین و ئاینەکەتانە شانازی پێوە بکەن و سەروەری پێوە بخوازن و متمانەتان پێی هەبێت و دەستی پێوە بگرن ، وە بیشزانن کەوا خێر و خۆشی دونیا و دواڕۆژی کۆکردووەتەوە بۆتان ، وە ئیسلام ئەوەی تێدایە بۆتان کە بێپێویستتان بکات لە جگە لە خۆی لە پرۆگرامە دەستکردەکانی مرۆڤ .

* بانگەوازێك بۆ تێكڕای موسڵمانان :

موسڵمانان :

ئەی ئەوانەی کە خوای گەورە کۆی کردوونەتەوە لەسەر برایەتی ئیسلام و پەیوەندی ئیمان : لە خوودی خۆتاندا لە خوابترسن و وریابن لە پلانەکانی ئەو دوژمنانەتان کە خۆیان خلیسکاندووەتە نێوانتانەوە ، ئەوانەی کە دەیانەوێت برایەتیتان بڕوشێنن و پلیتەی دوژمنایەتی لە نێوان ئێوە و سەرکردەکانتاندا گڕتێبەربدەن .

بۆیە لە خوودی خۆتاندا لە خوابترسن و ڕێز و حورمەت لە خوێن و ماڵ و ناموسەکان بگرن ، وە بەرژەوەندییە بەرزەکانی ئوممەت بخەنە سەرووی هەموو پێوەرێکەوە ، وە لە پێناو ئەوەدا هەموو جیاوازییەك لە بیر و بۆچووندا تێپەڕێنن .

وە هەوڵی چارەسەرکردنی کێشەکانتان بدەن بە ژیری و حیکمەت و داناییەوە ، نەك بە خوێن ڕشتن و کاولکردنی ماڵی گشتی .

* بانگەوازێك بۆ سەركردەكانی موسڵمانان :

ئەی سەركردەكان :

له خوابترسن لـه ئاسـت میللەتـەكانتان ، وە چارەسـەری كێشـه و پرسـه كۆمەلآیەتیەكانیان بكەن لە هەژاری و نـەزانی و بێكـاری و بێبەشـبوون ، وە وریابن لەوەی كـه بیـانتۆقێنن و ئـەو چـەكانەی كـه لـەخۆتانتان گرتـووە بـۆ دوژمنانتـان روویـان بكەنـه رووی میللەتـەكانتان ، وە وریـابن لـەوەی كـه هەڵسوكەوتی كوشتار كـردن و بێبـەش كـردن و برسـی كـردن بـەكاربێنن لـه پێناو بێدەنگ كردنیان ، ئەمه كارێكی باتڵ و ناڕەوایه و خوای گـەورە پـێی ڕازی نابێت .

* بانگەوازێك بۆ خاوەنـی كەناڵه ئاسمانـیەكان :

ئەی خاوەنی كەناڵه ئاسمانییەكان :

له خوودی خۆتاندا له خوابترسن و بشـزانن كـه بەرپرسـیارێتی ئێـوە لـه ئاست ئاینەكـەتان و لـه ئاسـت كۆمەڵگاكـەتان بەرپرسـیارێتیەكی گەورەیـه ، بۆیه سووربن لەسەر ئەوەی كه كەناڵەكانتان وتەی ئوممـەت یـەكخات و كـۆی

بکاتەوە ، وە وریایان بکاتەوە لە کەوتنە ناو جیاوازی و ناکۆکیەوە ، وە وریابن لەوەی کە بەکاری بێنن بۆ پەرتەوازە کردنی ئوممەت و بانگەواز کردن بۆ هەرکەس بۆخۆیی و خوێن ڕشتن و کاولکردنی ماڵی گشتی .

* بانگەوازێك بۆ کەسانی دروستکاری بڕیار لە ناو ڕێکخراوە نێودەوڵەتیەکاندا :

ئەی کەسانی دروستکاری بڕیار لە ناو ڕێکخراوە نێودەوڵەتیەکان و دانیشتگا نەتەوەییەکان :

بە لاتانەوە شاراوە نیە کە موسڵمانان چ تایبەتمەندیەکیان هەیە لە پەیوەستبوونیان بە ئەحکامەکانی ئاینەکەیان و بنەما جێگیرەکانی شەریعەتەکەیانەوە ، بۆیە پێویستە لەسەرتان ئەمە لەبەرچاوتان بگرن لە کاتێکدا کە یاسایەك دادەهێنن و دایدەڕێژن کە پێچەوانەی شەرعی خوایە ، بەوەی کە ئوممەتی ئیسلام ناچار نەکەن بە پەیوەست بوون پێیەوە ، وە فشاری نەخرێتەسەر لەپێناو قەبوڵ کردنیان بۆ ئەوەی کە پێچەوانەی ئاین و بیروباوەڕەکەیانە .

وە ئەمەیش چەند سوودێکی تێدا بەدی دێت :

یەکەم : ڕێزگرتن لە ویستی میللەتانی ئیسلامی لە پەیوەست بوونیان بە ئەحکامەکانی ئاینەکەیانەوە .

دووەم : ئەوەی کە ئەم ڕێکخراوانە متمانەی موسڵمانان بە دەست بخەن بۆ خۆیان ، وە تێڕوانینێکی ئیجابیان هەبێت لە ئاستیاندا ، وە هاوکاریان لەگەڵدا بکەن لەوەی کە خزمەتی ئوممەتی ئیسلام دەکات ، لەگەڵ تێبینی هەبوون و خۆپاراستن لە ئەو خاڵانەی کە پێچەوانەی شەرعی خوایە .

* بانگەوازێك بۆ حاجییانی ماڵی خوای حورمەت لێنراو:

حاجییانی ماڵی خوای حورمەت لێنراو :

شوکر و سوپاسی خوا بکەن لەسەر نیعمەتی ئەوەی کە گەیاندوونی بە ئەم وڵاتە پیرۆزە و ئێوەیش هاتوونەتە ناوی و بینیوتانە کە ئەمن و ئەمانە ، بۆیە سوپاسی خوا بکەن لەسەر ئەم نیعمەتە .

وە سووربن ـ خوا بەرەکەتی برێژێت بەسەرتاندا ـ سووربن لەسـەر ئـەوەی کـە ئـەم دروشمـە بەڕاسـتی و نیازپاکیـەوە ئـەنجام بـدەن و شـوێنکەوتەی کتێبەکەی پەروەردگارتان و ڕێبازی پێغەمبەرەکەتان (ﷺ) بن .

حاجییانی ماڵی خوای حورمەت لـێنراو :

بە چاوی بەرچاوڕۆشنیەوە سەیری ئەوە بکـەن کـە خـوا مننـەتی کـردووە بەسەر ئەم وڵاتەدا لە ئـەم ئـەمن و ئـەم بەرقـەراربوون و پەیوەندیـەی نێـوان کاربەدەستان و هاوڵاتیان ، پاشان سەیری ئەوە بکەن کە پێشکەشتان کراوە لە ئاسانکاری و ئەوەی کە ئەنجامدراوە لـە فـراوان کردنـی هـەردوو حـەرەمی مەککە و مەدینە و شوێنەکانی ئەنجامـدانی کارەکـانی حـەج و عـومرە و ئـەو هەموو خزمەتگوزاریە جۆراوجۆرانەی کە پێشکەشتان کراوە ، هـەموو ئەمانـە بە فەزڵی خوا بووە پاشان بە گرنگی و بایەخ پێدانی سەرکردەکانی ئەم وڵاتە بووە خوای گەورە موفەقیان بکات بۆ ئەوەی کە خۆشی دەوێت و پـێی ڕازیە .

حاجییانی ماڵی خوای حورمەت لـێنراو :

بزانن کەوا کەسانێك لە دوژمنانی ئوممەتی ئیسلام خۆیان خزاندووەتە نێـو ڕیزەکانتانەوە ، وە شەڕ و بەڵایان دەوێت بۆ ئەم وڵاتە و دەیانـەوێت هەسـتن

بە کرداری ئاژاوەگێڕی و تێکدان ، بۆیە ببن بە چاوێکی بەئاگا و نەخەوتوو ، وە ببن بە یەك دەست و بەربەستێکی تۆکمە و ڕێگر لە بەرامبەر ئەو تێکدەرانە .

موسڵمانان : بەڕاستی حەج لە ئیسلامدا دانەنراوە بۆ دەربڕینی قسەی پڕوپووچ و یەکلاکردنەوەی حیسابات و بەرز کردنەوەی دروشمەکانی نەفامی و بەدیهێنانی بەرژەوەندیی‌یە شەخسی‌یەکان و مەبەستە سیاسی‌یەکان و بانگەشە ڕقلێبووەکان ! بەڵکو لە ئیسلامدا حەج دانراوە بۆ پەرستنی خوای گەورە و خۆنزیك کردنەوە لێی ، وە بۆ کۆکردنەوەی وتەی موسڵمانان و یەکخستنەوەی دڵەکان و یەکڕیزی ئوممەتی ئیسلام ، بۆیە وریابن لە پلانی دوژمنان .

کەواتە حەج نەهاتووە بۆ ئەوەی ببێتە مینبەری سیاسی و مینبەری دەربڕینی قسەی پڕوپووچ ، هەموو ئەمانە لەو کارانەیە کە ئیسلام ڕێگری لێدەکات ، بۆیە لە خوودی خۆتاندا لە خوابترسن .

بەندەکانی خوا : شوکر و سوپاسی خوا بکەن لەسەر

ئەم نیعمەتە ، وە دوعا بکەن بۆ کاربەدەستانی ئەم وڵاتە بەوەی کە خوا موەفەقیان بکات و بیانخاتە سەر ڕاستی ، ئەوان چەند لە چاکەیان بەخشیوە

و چەند هەوڵیان بەگڕخستووە و ڕێگاوبانیان ئاسایش و ئارام کردووە و هەموو خزمەتگوزاریەکانیان ئامادە کردووە لەپێناو ئاسوودەیی حاجیەکاندا .

* فەزڵی ڕۆژی عەرەفە :

حاجییانی ماڵی خوای حورمەت لێنراو :

ئەمڕۆ ئێوە لە ڕۆژێکدان لە باشترین ڕۆژەکان کە ڕۆژی عەرەفەیە ، ئەو ڕۆژە گەورەیەیە کە خوای پەروەردگار تێیدا دینی کامڵ کردووە و نیعمەتی ئیسلامی تێدا تەواو کردووە و ڕازی بووە کە ئیسلام دین و ئاینمان بێت ، خوای گەورە فەرموویەتی : ﴿ٱلۡيَوۡمَ أَكۡمَلۡتُ لَكُمۡ دِينَكُمۡ وَأَتۡمَمۡتُ عَلَيۡكُمۡ نِعۡمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ ٱلۡإِسۡلَٰمَ دِينٗاۚ ٣﴾ [المائدة].

واتە : ئەمڕۆ من دینەکەتانم بۆ کامڵ کرد و نیعمەتی خۆمم بە تەواوی دابەسەرتانا و بە ئیسلامیش ڕازی بووم ببێت بە دین و ئاینتان .

وە باشترین دوعا دوعای ڕۆژی عەرەفەیە هەروەکو پێغەمبەر (ﷺ) فەرموویەتی : ((خَيْرُ الدُّعَاءِ دُعَاءُ يَوْمِ عَرَفَةَ ، وَخَيْرُ مَا قُلْتُ أَنَا وَالنَّبِيُّونَ مِنْ قَبْلِي :

لاَ إِلَـهَ إِلاَّ اللَّهُ وَحْـدَهُ لاَ شَـرِيكَ لَـهُ ، لَـهُ الْمُلْـكُ وَلَـهُ الْحَمْـدُ ، وَهُـوَ عَلَـى كُـلِّ شَـيْءٍ قَدِيرٌ)).[1]

واته : باشترین دوعا دوعای ڕۆژی عەرەفەیە ، وە باشترین وتەیەك كە من و پێغەمبەرانی پێش من وتبێتمان بریتییە لە وتەی : (لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ ، وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ) .

واته : هیچ پەرستراوێك نییە شایستەی پەرستن بێت جگە لە خوا ، تەنهایە و بێ شەریكە ، موڵك و ستایش تەنها بۆ ئەوە ، وە ئەویش بەسەر هەموو شتێكدا بە توانایە .

ئەمە ئەو ڕۆژەیە كە : ((مَا رُئِيَ الشَّيْطَانُ يَوْمًا هُوَ فِيهِ أَصْغَرُ وَلاَ أَدْحَرُ وَلاَ أَحْقَرُ وَلاَ أَغْيَظُ مِنْهُ فِي يَوْمِ عَرَفَةَ)).[2]

واته : "هیچ ڕۆژێك نییە شەیتانی تێدا ببینرابێت بچوكتر و لووت شكاوتر و سووك و ریسواتر و پۆخنتر و داخ لەدڵتر بێت

وەك لە ڕۆژی عەرەفە" .

---

(١) رواه الترمذي في سننه : (٥ / ٤٦٤) ح : (٣٥٨٥) .

(٢) رواه مالك في "الموطأ" : (٣ / ٦٢١) ، والبيهقي في "شعب الإيمان" : (٣ / ٤٦١) ح : (٤٠٦٩) .

هەر بۆیە ئەم ڕۆژە پیرۆزە وەك دەستكەوت بە دەست بخەن و خۆتان بدەنەبەر ڕەحمەت و میهرەبانی و بەخششی پەروەردگارتان ، وە نیازتان پاك بكەنەوە بۆ خوا بە كردەوەكانتان ، وە داوای چاوپۆشی و لێبوردنی لێبكەن لەو تاوان و كەموكوڕییانەی كە ڕابووردووە ، وە داوای فەزڵ و بەخششی خۆیی لێبكەن ، چونكە بەڕاستی خوا بەخشندە و دەستكراوە و لێبووردە و لێخۆشبوو و بە بەزەییە ، پێغەمبەری خوا (ﷺ) فەرموویەتی : ((مَا مِنْ يَوْمٍ أَكْثَرَ مِنْ أَنْ يُعْتِقَ اللَّهُ فِيهِ عَبْدًا مِنَ النَّارِ مِنْ يَوْمِ عَرَفَةَ ، وَإِنَّهُ لَيَدْنُو ثُمَّ يُبَاهِي بِهِمُ الْمَلاَئِكَةَ فَيَقُولُ : مَا أَرَادَ هَؤُلاَءِ ؟))(1).

واتە : هیچ ڕۆژێك نییە كە خوای گەورە تێیدا بەندە ئازادبكات لە ئاگر وەكو ڕۆژی عەرەفە ، وە خوای گەورە نزیك دەبێتەوە و ئەنجا شانازی دەكات بە ئامادەبووانی عەرەفەوە بەسەر فریشتەكانەوە و دەفەرموێت : ئەوانە چیان دەوێت ؟

ئەمە ڕۆژێكە خوای گەورە تێیدا دادەبەزێت بۆ ئاسمانی دونیا و شانازی دەكات بە ئامادەبووانی عەرەفەوە بەسەر فەریشتەكانەوە و دەفەرموێت :

---

(١) رواه مسلم في صحيحه : (٢ / ٩٨٢) ح : (١٣٤٨) .

((انْظُرُوا إِلَى عِبَادِي أَتَوْنِي شُعْثاً غُبْراً ضَاحِينَ مِنْ كُلِّ فَجٍّ عَمِيقٍ ، أُشْهِدُكُمْ أَنِّي قَدْ غَفَرْتُ لَهُمْ))[٢].

واتە : سەیری عەبدەکانم بکەن بە سەر و سیما شپرز و خۆڵ و تۆزاوی و لە پێش خۆر و بێسێبەر لە هەموو ڕێگاوبانێکی دوورەوە هاتوون ، ئێوە دەکەم بە شایەت کەوا من لێیان خۆشبووم .

ئەمە ڕۆژێکی گەورەیە تێیدا بوەستن ـ خوا بەرەکەتی برێژێت بەسەرتاندا ـ تاوەکو خۆرئاوادەبێت ، وە هەموو سنووری عەرەفە شوێنی وەستانە ، وە وورد ببنەوە لە سنوور و نیشانەکانی ، وە لە ئەم ڕۆژەدا نیازپاك بن بۆ خوا و ملکەچی خۆتان دەربڕن لەبەر دەستیدا ، ئومێدەواری ڕەحمەتی بن ، لە تۆڵە و سزای بترسن ، خۆتان لە خوا نزیك بکەنەوە بە زیکر کردنی و لێپاڕانەوەی و ملکەچی دەربڕن لەبەردەستیدا ، چونکە بەڕاستی خوا نزیکە و وەڵامدەرەوەیە .

---

(٢) رواه ابن خزيمة في صحيحه : (٤ / ٢٦٣) ح : (٢٨٤) .

قوله : "شُعْثاً" : أي : غير مرجلين لشعورهم ، "غُبْراً" : أي : أصابهم الغُبار من جهد السفر وأداء المناسك ، "ضَاحِينَ" : أي : بارزين للشمس لا يظلهم شيء ، "مِنْ كُلِّ فَجٍّ عَمِيقٍ" أي : من كل طريق بعيد .

* کردەوەکانی حەج لە ڕۆژی عەرەفە و ڕۆژەکانی دوای ئەوە :

لە عەرەفەدا بوەستن تاوەکو خۆرئاوابوون ، وە لە عەرەفەدا هەردوو نوێژی نیوەڕۆ و عەسر بکەن بە کۆکردنەوە و کورت کردنەوە "جەمع و قەصر" ـ هەروەکو چۆن إن شاء الله ئەنجامی دەدەین ـ ، ئەنجا لە پاش خۆرئاوابوون عەرەفە بە جێبێڵن و بڕۆن بەڵام لە پێش خۆر ئاوابوون نەڕۆن .

بڕۆن بۆ موزدەلیفە ، وە هەر کاتێك گەیشتنە ئەوێ لەوێ هەردوو نوێژی مەغریب و عیشا بکەن بە کۆکردنەوە و کورت کردنەوە "جەمع و قەصر" ، وە شەو لەوێ بخەون و بمێننەوە تاوەکو نوێژی بەیانی ، وە کەسانی لاواز و کەم توانا دەتوانن لە دوای نیوەی شەو لەوێ بڕۆن ، وە بۆ ئەو کەسانەی کە توانایان هەیە باشتر وایە کە لەوێ بمێننەوە تاوەکو نوێژی بەیانی تێدا دەکەن و پاشان بڕۆن .

پاشان لە موزدەلیفەوە بگەڕێنەوە بۆ مینا و لەوێ بەرد بهاوێژنە ناو (حەوزی عەقەبە / حەوزە گەورەکە) ، پاشان سەرتان بتاشن یان کورتی بکەنەوە ، وە لە دوای ئەمەوە هەموو شتێکتان بۆ حەڵاڵ دەبێت جگە لە ئافرەت ، پاشان تەواف بکەن بە دەوری ماڵی خوادا و سەعی نێوان صەفا و

مەروە بکەن ، وە لە دوای ئەمەوە هەموو شتێکتان بۆ حەڵاڵ دەبێت کە حەرام کرابوو لەسەرتان تەنانەت ئافرەتیش .

پاشان لە هەر سێ ڕۆژەکەدا لە پاش لادانی خۆر لە ناوەڕاستی ئاسمان بەردەکان بهاوێژنە ناو هەر سێ حەوزەکە ، لە هەردوو ڕۆژی دووشەمە و سێشەمە[1] بۆ کەسێك کە بیەوێت پەلە بکات ، وە ڕۆژی چوارشەمەیش بۆ کەسێك کە دوابکەوێت .

پاشان ماڵ ئاوایی بکەن لە ماڵی خوا و بە سەلامەتی و ئارامیەوە بگەڕێنەوە .

* ئامۆژگاری و وەبیرهێنانەوەیەك :

بەڕاستی مردن کۆتایی هەموو زیندوویەکە ، خوای گەورە فەرموویەتی :

﴿كُلُّ مَنْ عَلَيْهَا فَانٍ ﴿٢٦﴾ وَيَبْقَىٰ وَجْهُ رَبِّكَ ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ ﴿٢٧﴾﴾ [الرحمن].

---

[1] ئەمە لە ساڵی (١٤٣٢) کۆچیدا ، چونکە لەم ساڵەدا ڕۆژی یانزەیەمی مانگی حاجییان ڕۆژی دووشەمە بوو ، وە ڕۆژی دوانزەیەم سێشەمە بوو ، وە ڕۆژی سیانزەیەم چوارشەمە بوو .

واتە : هەموو کەسێك کۆتایی پێدێت ﴿٢٦﴾ وە ڕوومەتی گەورە و ڕێزداری پەروەدگارت دەمێنێتەوە .

هەروەها فەرموویەتی : ﴿ كُلُّ نَفْسٍ ذَآئِقَةُ ٱلْمَوْتِۗ وَإِنَّمَا تُوَفَّوْنَ أُجُورَكُمْ يَوْمَ ٱلْقِيَـٰمَةِۖ ﴿١٨٥﴾ ﴾ [آل عمران].

واتە : هەموو کەسێك مردن دەچێژێت ، وە بەڕاستی ئێوە لە ڕۆژی قیامەتدا پاداشتی خۆتان وەردەگرنەوە .

بە مردنی مرۆڤ کردەوەکانی دەبڕێتەوە و ئەنجا لێپرسینەوە و پاداشت بەدیدێت .

برای موسڵمانم : ساتەوەختی سەرەمەرگ و جیابوونەوەت لە ئەم دونیایە وەبیری خۆت بهێنەوە ، خوای گەورە فەرموویەتی : ﴿ وَجَآءَتْ سَكْرَةُ ٱلْمَوْتِ بِٱلْحَقِّۖ ذَٰلِكَ مَا كُنتَ مِنْهُ تَحِيدُ ﴿١٩﴾ ﴾ [ق].

واتە : ناڕەحەتیەکانی کاتی مردن بەڕاستی هات ، ئەوە ئەوەیە کە نەتدەتوانی خۆتی لێلابدەیت .

برام : قەبر و تاریکی قەبر وەبیری خۆت بهێنەوە ، وە بەڕاستی قـەبر یـان باخچەیەکە لە باخچەکانی بەهەشت یان چاڵێکە لە چاڵەکانی ئاگری دۆزەخ .

برام : ڕاوەستان لەبەردەستی خوای گەورەدا لە ئەو مەوقیفە گەورە و ئەو مەترسی‌یە زۆرەدا لە ڕۆژێکدا کە ئەندازەکەی پەنجا هەزار ساڵە وەبیری خۆت بهێنەوە ، ڕۆژێك کە تێیدا لەبەردەستی خوادا ڕادەوەستین لەشەکانمان رووتە و پێ‌یەکانمانیش پەتیە و چاوەکانمان ئەبڵەقە .

ئەو ڕۆژە گەورەیە وەبیری خۆت بهێنەوە کە تێیدا خۆر نزیك دەبێتەوە لـە سەری بەندەکان بـە ئەنـدازەی یـەك میـل ، ئـەوانیش دەخرێنـە نێـو ئـارەقی خۆیانەوە بە پێی کردەوەکانیان ، هی وایان هەیە تاوەکو هەردوو قولـەپێی ، وە هی واشیان هەیـە تـاوەکو هـەردوو لاکەلەکـەی ، وە هـی واشـیان هەیـە ئارەق قووتی دەداتەوە و دەیپۆشێت[1].

ڕۆژی نمایش کردنی بەندەکان بۆ خوای گەورە وەبیری خۆتان بهێننـەوە ، خــوای گــەورە فەرموویــەتی : ﴿يَوْمَئِذٍ تُعْرَضُونَ لَا تَخْفَىٰ مِنكُمْ خَافِيَةٌ ﴿١٨﴾﴾ [الحاقة].

[1] ورد معنى ذلك في الحديث الذي رواه ابن حبان في صحيحه : (١٦ / ٣٢٥) ح : (٧٣٣٠) .

واتە : لەو ڕۆژەدا نمایش دەکرێن و هیچ شتێکتان لێ شاراوە نابێت .

کێشـانەکردنی کردەوەکـان وەبـیری خـۆت بهێنـەوە ، خـوای گـەورە فەرموویەتی : ﴿فَمَن ثَقُلَتْ مَوَٰزِينُهُۥ فَأُوْلَٰٓئِكَ هُمُ ٱلْمُفْلِحُونَ ﴿١٠٢﴾ وَمَنْ خَفَّتْ مَوَٰزِينُهُۥ فَأُوْلَٰٓئِكَ ٱلَّذِينَ خَسِرُوٓاْ أَنفُسَهُمْ فِى جَهَنَّمَ خَٰلِدُونَ ﴿١٠٣﴾﴾ [المؤمنون].

واتە : هەرکەسێك تەرازووی چاکەکانی [یان کردەوە چاکەکانی] قورس بوو ئەوا ئەو کەسانە سەرکەوتوو و براوەن ﴿١٠٢﴾ وە هەرکەسێکیش تەرازووی چاکەکانی [یان کردەوە چاکەکانی] سووك بوو ئەوانە ئەو کەسانەن کە خۆیانیان دۆڕاندووە و لە دۆزەخدا بە هەتاهەتایی دەمێننەوە .

برام : ئەو ڕۆژە وەبیری خۆت بهێنەوە کە تێیدا مۆڵەت دەدرێت بە ئیمانداران بەوەی کە بڕۆنە ناو بەهەشتەوە ، وە ئەو ڕۆژەیش وەبیری خۆت بهێنەوە کە بانگکەرێك بانگ دەکات و دەڵێت : ئەی ئەهلی بەهەشت : ((إِنَّ لَكُمْ أَنْ تَصِحُّوا فَلاَ تَسْقَمُوا أَبَدًا ، وَإِنَّ لَكُمْ أَنْ تَحْيَوْا فَلاَ تَمُوتُوا أَبَدًا ، وَإِنَّ لَكُمْ أَنْ تَشِبُّوا فَلاَ تَهْرَمُوا أَبَدًا ، وَإِنَّ لَكُمْ أَنْ تَنْعَمُوا فَلاَ تَبْتَئِسُوا أَبَدًا)).(1)

(١) رواه مسلم في صحيحه : (٤ / ٢١٨٢) ح : (٢٨٣٧) .

واتە : ئەی ئەهلی بەهەشت : ئێوە ئەوەتان بۆ هەیە کە هەمیشە لەش ساغ بن و هەرگیز نەخۆش نەکەون ، وە ئەوەشتان بۆ هەیە کە هەمیشە بژین و هەرگیز نەمرن ، وە ئەوەشتان بۆ هەیە کە هەمیشە لە خۆشیدابن و هەرگیز ناڕەحەت بوون و غەمباری نەبینن .

وە ئەو ڕۆژە وەبیری خۆت بهێنەوە کە بانگکەرێك بانگ دەکات و دەڵێت : ئەی ئەهلی بەهەشت : ((إِنَّ لَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ مَوْعِدًا يُرِيدُ أَنْ يُنْجِزَكُمُوهُ ، قَالُوا : وَمَا هُوَ ؟ أَلَمْ يُبَيِّضْ وُجُوهَنَا ، وَيُنَجِّنَا مِنَ النَّارِ ، وَيُدْخِلْنَا الْجَنَّةَ ، وَيُنْجِنَا مِنَ النَّارِ ؟ قَالُوا : بَلَى ، فَيُكْشَفُ الْحِجَابُ ، فَيَنْظُرُونَ إِلَى وَجْهِ اللَّهِ ، فَمَا أُعْطُوا نَعِيمًا مِثْلَ هَذَا النَّعِيم)).[1]

واتە : ئەی ئەهلی بەهەشت : بەڕاستی ئێوە وەعد و بەڵێنێکتان هەیە لای خوا دەیەوێت کە بۆتانی بەجێبێنێت ، ئەوانیش دەڵێن : ئەو وەعد و بەڵێنە کامەیە ؟ ئەوە نییە خوای گەورە ڕوومەتمانی سپی کردووەتەوە ، وە خستوومانێتە ناو بەهەشتەوە و لە ئاگری دۆزەخیش ڕزگاری کردووین ؟ دەڵێن : بەڵێ ، لەو ساتەوەختەدا پەردە لادەبرێت و ئەوانیش سەیری

---

[1] ورد معنى ذلك في الحديث الذي رواه الترمذي في سننه (٤ / ٢٦٨) ح : (٢٥٥٢) ، وابن ماجه في سننه (١ / ٦٧) ح : (١٨٧) .

ڕووەتی خوا دەکەن ، بەڕاستی هیچ خۆشیەکیان پێنەدراوە وەکو ئەم خۆشییە .

وە ئەو ڕۆژە وەبیری خۆت بهێنەوە کە بانگکەرێك بانگ دەکات و دەڵێت : ئەی ئەهلی بەهەشت : ((يَا أَهْلَ الْجَنَّةِ خُلُودٌ فَلاَ مَوْتَ ، وَيَا أَهْلَ النَّارِ خُلُودٌ فَلاَ مَوْتَ)).[2]

واتە : ئەی ئەهلی بەهەشت : ئەوە ئیتر ژیانی هەتاهەتاییە و مردن نەما ، وە ئەی ئەهلی ئاگر : ئەوە ئیتر ژیانی هەتاهەتاییە و مردن نەما .

بگەڕێنەوە بۆ لای خوا و تەوبە بکەن لە وتە و کردەوە خراپەکانتان تەوبەیەکی پاك و یەکجار لە هەموو تاوانەکان ، خوای گەورە فەرموویەتی :

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ تُوبُوٓاْ إِلَى ٱللَّهِ تَوۡبَةٗ نَّصُوحًا ﴿٨﴾﴾ [التحريم].

واتە : ئەی ئەو کەسانەی کە باوەڕتان هێناوە تەوبە بکەن و بگەڕێنەوە بۆ لای خوا تەوبەیەکی پاك و یەکجار لە هەموو تاوانەکان .

---

[٢] رواه البخاري في صحيحه : (٤ / ١٧٦٠) ح : (٤٤٥٣) ومسلم في صحيحه : (٤ / ٢١٨٨) ح : (٢٨٤٩) .

وە پارێزگاری بکەن لەسەر فەرزەکانی ئیسلام لە نوێژ و زەکات و ڕۆژوو و حەج و ڕەوشتە پیرۆزەکان ، وە خۆتان بە دوور بگرن لەوەی کە خوا حەرامی کردووە لەسەرتان .

* دوعا و پاڕانەوە :

خوایە ئیسلام و موسڵمانان سەربەز و باڵادەست بکە ، وە شیرك و موشریکینیش زەلیل و ڕیسوا بکە ، وە دوژمنانی دین تێك و پێك بدە ، وە عەبدە یەکخواپەرستەکانت سەربخە ، خوایە ئەم وڵاتە و تێکڕای وڵاتانی موسڵمانان ئەمن و ئاسایش بەرقەرار و ئارام و ئاسوودە بکە ئەی پەروەردگاری هەموو جیهانیان .

خوایە لە ئیماندارانی پیاو و ئافرەت و لە موسڵمانانی پیاو و ئافرەت خۆشببە ، وە دڵەکانیان یەکبخە ، وە نێوانیان چاك بکە ، وە سەریان بخە بەسەر دوژمنی خۆت و دوژمنی ئەوانیش .

خوایە سەرکردەکانی موسڵمانان چاك و ئیصلاح بکە ، وە نێوان ئەوان و هاوڵاتیانی ژێر دەسەڵاتیان کۆبکەرەوە لەسەر باشترین حاڵ ، وە لە فیتنە و ئاشووب بە دووریان بگرە ئەوەی دیارە و ئەوەشی کە شاراوە و نادیارە .

خوایە پێشەواکەمان پێشەوای موسڵمانان (عبد الله بن عبد العزيز)[١] موەفەق بکە بۆ هەموو خێر و چاکەیەك ، خوایە بۆی ببە بە یارمەتیدەر و سەرخەر ، خوایە تەندروستی و سەلامەتی و بێوەیی پێببەخشە ، خوایە موەفەقی بکە بۆ ڕەزامەندی خۆت ، وە وای لێبکە کە موبارەك و بە خێر و فەڕ بێت بۆ خۆی و بۆ کۆمەڵگاکەی و بۆ موسڵمانانیش هەر هەموویان .

خوایە ڕەحم بە فەرمانڕەوا (سلطان بن عبد العزيز) بکە ، وە لێی خۆشببە و ڕەحمی پێ بکە ، وە لە ئاست ئیسلام و موسڵمانانیش پاداشتی خێری بدەرەوە .

خوایە ڕەحم بە فەرمانڕەوا (نايف بن عبد العزيز) بکە ، وە لێی خۆشببە ، وە لە ئاست ئیسلام و موسڵمانانیش پاداشتی خێری بدەرەوە .

خوایە جێگرەکەیشی موەفەق بکە و بۆی ببە بە یارمەتیدەر و سەرخەر لە هەموو ئەوەی کە جێی خەمێتی ، وە موەفەقی بکە بۆ ئەوەی کە ڕاستە ، خوایە بەڕاستی تۆ بەسەر هەموو شتێکدا بە توانایت .

---

[١] مەبەستی شا (عبد الله)ی کوڕی (عبد العزيز)ی شای ئەو کاتەی شانیشی عەرەبستانی سعودیە ، کە لە بەرواری : (٣ / ٤ / ١٤٣٦ ك) بەرامبەر بە (٢٣ / ١ / ٢٠١٥) وەفاتی کرد ، داواکارین خوای گەورە ڕەحمی پێبکات و بە بەهەشتی بەرین شادی بکات . وەرگێڕ

خوایە هەموو موسڵمانان موەفـەق بکـە بـۆ تاعـەت و گوێڕایـەڵی کردنـت ، خوایە لە ئاست ئێمەدا پاداشتی خێری بدەرەوە .

وە سوپاسـی (خالد الفيصل) سـەرۆکی لیجنـەی ناوەنـدی حـەج دەکـەم و داواکـارم خـوای گـەورە موەفـەقی بکـات و یارمـەتی بـدات لەسـەر بەرپرسیاریەتیەکانی .

* کۆتایی :

داوا لە خوا دەکەم کە من و ئێوەیش موەفەق بکات بۆ ئەوەی کە خۆشی دەوێت و پێی ڕازییە .

﴿رَبَّنَآ ءَاتِنَا فِي ٱلدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي ٱلْأَخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ ٱلنَّارِ ٢٠١﴾ [البقرة].

ئەی پەروەردگارمان لە دونیادا چاکەمان بدەرێ و لە دوارۆژیشدا چاکەمان بدەرێ و بشمانپارێزە لە سزای ئاگر .

سُبْحَانَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ

وَسَلامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

وَصَلَّى اللَّهُ وَسَلَّمَ وَبَارَكَ عَلَى عَبْدِ اللهِ وَرَسُولِهِ مُحَمَّدٍ

وَعَلَى آلِهِ وَأَصْحَابِهِ أَجْمَعِين

ناوەڕۆك

* پێشەکی وەرگێڕ ٣
* ئامۆژگاری بە تەقوا ٥
* ئامانج لە ناردنی پێغەمبەر (مُحَمَّد ﷺ) ٦
* ئیسلام بەرنامەی ژیانە بۆ مرۆڤەکان ٧
* بنەماکانی بیروباوەڕی ئیسلامەتی ١٠
* ئەو بنەمایانەی کە خێزانی لەسەر ڕادەوەستێت لە ئیسلامدا ١٦
* بنەماکانی پەیوەندییە کۆمەڵایەتیەکان لە ئیسلامدا ١٨
* تایبەتمەندیەکانی کۆمەڵگای ئیسلامی ٢٩
* تەواوکاری کۆمەڵگای موسڵمانان و ئەرکەکانی تاکەکانی ٣٦
* ئەو ئاستەنگانەی کە ئێستا ڕووبەڕووی جیهانی ئیسلامی بووەتەوە ٤٠
* چەند وەستانێك بۆ دەربازبوون لە ئەو گرفت و ئاستەنگانە ٤٢

* یەکگرتنی نێوان کاربەدەستان و هاوڵاتیان لە (شانیشینی عەرەبستانی سعودیێ)دا باشترین نموونەیە کە چاوی لێبکرێت ٤٥

* هێرشی ڕاگەیاندن و ڕۆشنبیری ٤٦

* جیهانگیری و ناسنامەی ئیسلامەتی ٤٧

* سەلەفییەت و مەشخەڵەکانی ٤٨

* سەلەفییەت جموجولێکە نوێ دەبێتەوە و لەگەڵ پێشکەوتن و بابەتە نوێیەکانی سەردەمدا دەڕوات ٥١

* چەند چەمك و تێگەیشتنێك کە پێویستە ڕاست بکرێنەوە ٥٣

* بانگەوازێك بۆ تێکڕای موسڵمانان ٥٧

* بانگەوازێك بۆ سەرکردەکانی موسڵمانان ٥٨

* بانگەوازێك بۆ خاوەنی کەناڵە ئاسمانییەکان ٥٨

* بانگەوازێك بۆ کەسانی دروستکاری بڕیار لە ناو ڕێکخراوە نێودەوڵەتیەکاندا ٥٩

* بانگەوازێك بۆ حاجییانی ماڵی خوای حورمەت لێنراو ٦٠

* فەزڵی ڕۆژی عەرەفە ٦٣
* کردەوەکانی حەج لە ڕۆژی عەرەفە و ڕۆژەکانی دوای ئەوە ٦٧
* ئامۆژگاری و وەبیرهێنانەوەیەك ٦٩
* دوعا و پاڕانەوە ٧٤
* کۆتایی ٧٧
* ناوەڕۆك ٧٨

فائدة ذهبية :

قال إمام أهل السنة ورجل أيام المحنة الإمام أحمد بن حبل رحمه الله مُبينا فضل العلماء وعظيم أثرهم على الناس:

)الحمدُ للهِ الذي جعلَ في كُلِّ فَترَةٍ من الرُّسل **بقايا من أهل العلم:**

. يدعُونَ مَنْ ضَلَّ إلى الهُدى ..

. ويصبرونَ منهم على الأذى ..

. يُحيونَ بكتاب اللهِ المَوتى ..

. ويُبصرونَ بنورِ اللهِ أهلَ العَمى ..

. فكم مِنْ قَتيلٍ لإبليسٍ أَحيَوهُ ، وكم مِنْ ضالٍّ تائِهٍ قد هَدَوهُ .. فما أحسنَ أثرُهُم على الناس وأقبحَ أثرُ الناسِ عليهم !!!

ـ ينفَونَ عن كتابِ اللهِ تَحريفَ الغالين ، وانتحالَ المُب[illegible]لين ، وتأويلَ الجاهلين)

[مُقدمة كتاب : "الردُّ على الجهمية"].

الْحَمْدُ للهِ الذِّي وَفَّقَنِي لِتَرْجَمَةِ

هَذَا الْكِتَابِ الصَّغِيْرِ الْحَجْمِ .. الْعَظِيْمِ النَّفْعِ وَالْفَائِدَة

(لَقَدْ بَدَأْتُ بِتَرْجَمَتِهَا مِنْ بَلْدَتِي كَلار ، وانْتَهَيْتُ مِنْهَا فِي الْمَدِينَة الْنَّبَوِيَّة

أَثْنَاءَ مَوْسِمِ عُمْرَةِ رَبِيْعِ عَامِ ١٤٣٦ مِنَ الْهِجْرَةِ النَّبَوِيَّة)

الْمَدِينَة الْنَّبَوِيَّة / بِدَاخِلِ مَسْجِدِ رَسُولِ اللهِ (ﷺ) / فِي الرَّوضَةِ الشَّرِيفَة بِجَنْبِ مِنْبَرِ النَّبِي(ﷺ)

قَبْلَ صَلاةِ الظُّهْرِ / ٢٤ / جَمَادِي الأُوْلَى / ١٤٣٦ هـ

وَقَبْلَهُ وَفَّقَنِي اللهُ لِتَرْجَمَةِ رِسَالَةِ

(زَادُ الدَّاعِيَةِ إِلَى اللهِ عَزَّ و!جَلَّ)

لِفَضِلَةِ الإِمَام الشَّيْخ مُحَمَّد بْنِ صَالِح الْعُثَيْمِيْن رَحِمَهُ اللَّهُ

أَثْنَاءَ مَوْسِمِ عُمْرَةِ رَبِيْعِ عَامِ ١٤٣٥ مِنَ الْهِجْرَةِ النَّبَوِيَّة

وَقَبْلَهَا وَفَّقَنِي اللهُ لِتَرْجَمَةِ رِسَالَةِ

(تَفْسِيْرُ سُوْرَةِ الْفَاتِحَة)

لِمَعَالِي الشَّيْخ صَالِح بْنِ فُوزَان الفُوزَان حَفِظَهُ اللَّهُ

أَثْنَاءَ مَوْسِمِ عُمْرَةِ رَبِيْعِ عَامِ ١٤٣٤ مِنَ الْهِجْرَةِ النَّبَوِيَّة

وَقَبْلَهَا أَيْضاً وَفَّقَنِي اللهُ لِتَرْجَمَةِ رِسَالَةِ

(الدُّرُوسُ الْمُهِمَّةُ لِعَامَّةِ الأُمَّة)

لِسَمَاحَةِ الشَّيْخ عَبْدِالعَزِيْزِ بْنِ بَاز رَحِمَهُ اللَّهُ

أَثْنَاءَ مَوْسِمِ حَجِّ عَامِ ١٤٣٣ مِنَ الْهِجْرَةِ النَّبَوِيَّة

اللَّهُمَّ ارْزُقْنِي الاتْيَانَ إِلَى الْحَجِّ وَالْعُمَرَةَ مَرَّاتٍ عَدِيْدَة

وَارْزُقْنِي الإِقَامَةَ فِي مَكَّةَ الْمُكَرَّمَة وَالْمَدِيْنَةِ النَّبَوِيَّة

ـ قُولُوا : آمِيْن ـ

أبو فردوس محمد بن عبدالرحمن الكردي العراقي